

FORUM FÖR FINLANDSSVENSK FORSKNING

Åbo 13.11.2025

Abstrakt / Abstracts



Forum för finlandssvensk forskning

Ett samarbete mellan Åbo Akademi, Helsingfors universitet och Svenska handelshögskolan.
Genomfört med stöd från Svenska kulturfonden och Svenska litteratursällskapet i Finland.

2025

Syftet med konferensen **Forum för finlandssvensk forskning** är att skapa ett forum där forskning om det svenska i Finland presenteras, diskuteras och utvecklas över ämnes- och institutionsgränser.

Konferensen riktar sig till forskare inom olika discipliner som undersöker det svenska i Finland – oavsett om forskningen rör språk, samhälle, historia, politik eller andra perspektiv.

Inom 9 paneler presenteras sammanlagt 34 forskningsbidrag. Dessa bidrag kommer från 23 olika vetenskapsområden och presenteras av forskare från fem olika universitet: Åbo Akademi, Helsingfors universitet, Hanken - Svenska handelshögskolan, Tammerfors universitet och Mittuniversitetet (Sverige).

Programmet består av paneler där deltagarna presenterar sina projekt, forskningsidéer eller publikationer (15–20 min), följt av diskussion.

Program:

12.15 – 12.30 Introduktion och välkommen, plats: Aura
12.30 – 13.45 Session 1 (grupp 1–3)
13.45 – 14.10 Kaffepaus
14.10 – 15.25 Session 2 (grupp 4–6)
15.25 – 15.30 Bensträckare
15.30 – 16.45 Session 3 (grupp 7–9)
16.45 – 17.15 Allmän diskussion och avslutning, plats: Aura
17.30 Middag i Arken

Konferensen arrangeras 13.11.2025 vid Åbo Akademi, i Arken, Fabriksgatan 2, Åbo

Konferenskommitté

Staffan Himmelroos, Helsingfors universitet

Marina Lindell, Åbo Akademi

Eva-Lena Lundgren-Henriksson, Hanken

Mats Wickström, Åbo Akademi

Andreas Eklund (forskningsassistent)

Sofia Mickelsson-Janjic, Åbo Akademi (administration)

Agnes Söderström (praktikant/forskningsassistent)

Innehåll / Content:

1. Gömda, glömda, och bedömda språkliga aktörer	5
Tredje rikets svenskspråkiga anhängare i Finland (Forskningsplan)	5
Make Ankdammen Great Again? Förekomsten av, förklaringar till och konsekvenser av illiberala attityder i Svenskfinland.....	7
Projektet Studex – Studentexamensprovet i modersmål och litteratur och dess provsvar	8
Projektet CO-WRITE – Studerandes akademiska skrivande vid svenskspråkiga högskolor i Finland	10
2. Gestaltning och samskapande av ett svenskspråkigt samhälle	12
AILIT: Att lära om AI på svenska i Finland.....	12
TalBot - Samskapande av robotstödd språkinervention för barn med språkliga sårbarheter	14
Osynliga aktörer, obekanta nätverk. Litteratursociologiska studier av den svenska litteraturen i Finland 1830–2023	16
3. Från ungdom till profession i Svenskfinland genom historien.....	19
Ungas väljarbeteende i Svenskfinland	19
Singelskap. Unga kvinnors upplevelser av att vara singel i Svenskfinland	20
Företagsamma kvinnor i Vasa, ca. 1880–1920	21
Doktorsavhandlingen "Fragment av fasa - Traumaskildringen i Henrik Tikkanens författarskap"	22
4. Databaser och makrotrender i Svenskfinland	24
GERDA – En unik regional databas för forskning om äldre i Sverige och Finland	24
Barometern - den Finlandssvenska medborgarpanelen.....	26
Ett polariserat samhällsklimat i Svenskfinland?	27
Mapping cultural centers in Swedish-speaking Finland: A Typological and GISbased approach to cultural infrastructure.....	28
5. Svenska identiteter, religion, och kultur	30
Att passera som svensk(språkig)	30
De finlandssvenska psalmerna som en del av det nordiska - gemensamma psalmer i fyra nuvarande psalmböcker i Finland, Sverige, Danmark och Norge.....	31
Forskningsprojektet Modersmål och fädernas land – ungas tankar om språk, identitet och nationalitet i studentuppsatser.....	32
6. Språk som politik och politiserande av språk.....	33
Ethnolinguistic Attitudes as Drivers of Affective Polarization against Ethnic Parties: The Case of the Swedish People's Party in Finland.....	33
Vidga vyer – nordisk receptiv flerspråkighet i Finland: en resurs för fördjupat nordiskt samarbete...	35
Språk i tider av omvälvning: Hur sociopolitiska förändringar påverkar språkanvändningen i näringslivet i Finland och Sverige.....	37
Tvåspråkigheten som symbolisk policy	39

7. Upprätthållande av den finlandssvenska institutionen genom individen och kollektivet	41
Varför få barn idag? Moralisk ekonomi och affektiva praktiker i framtidsnarrativ om reproduktiva beslut	41
ILAAG: ett projekt med fokus på äldres frivillig- och föreningsengagemang i Österbotten	43
Ensamhet bland svensk- och finskspråkiga äldre i Finland: en longitudinell studie av individuella och sociomiljömässiga riskfaktorer	45
Från tidevarv till tidevarv? Nya finlandssvenska föreningars roll på 2020-talet (idépapper).....	47
8. Den svenskspråkiga rösten	49
Att samla svenskspråkiga röster? Språkstrategier bland svenskspråkiga kandidater i samband med det finländska kommunalvalet 2021	49
Etnisk partiidentifiering som genväg till valdeltagande? En analys av politiskt intresse, partiidentifiering och valdeltagande bland den svenskspråkiga minoriteten i Finland	51
The social class of Finnish Lawyers and the Swedish-speaking minority	53
9. Överskridande av gränser och betydelsen för den finlandssvenska existensen	54
Strategiskt medieäggande över gränser	54
Banden över havet. Förbindelserna mellan det svenska riket och lantgrevskapet Hessen-Kassel på 1600-talets första hälft	55
Den trehövdade hydran: problematiseringen av den finlandssvenska befolkningsutvecklingen under efterkrigstiden	57

1. Gömda, glömda, och bedömda språkliga aktörer

Anton Weckman (nordisk historia, Åbo Akademi)

Tredje rikets svenskspråkiga anhängare i Finland (Forskningsplan)

Under konferensen kommer jag att presentera forskningsplanen till min doktorsavhandling i historia. I avhandlingen kommer jag att undersöka stödet för Tyskland och dess nationalsocialistiska styre bland den svenskspråkiga delen av den finländska befolkningen under mellankrigstiden och andra världskriget. Det övergripande syftet med avhandlingen är att identifiera och kategorisera dylika sympatisörer, med varierande övertygelser, bland Finlands svenskspråkiga befolkning. Anhängarna till det nationalsocialistiska Tyskland delas in i tre kategorier: nationalsocialismens ovillkorliga anhängare, beundrare av nationalsocialismen samt så kallade pragmatiker.

Avhandlingen kommer att ge en djupare förståelse för vilka, varför och på vilket sätt olika svenskspråkiga sammanslutningar och individer i Finland understödde det nationalsocialistiska Tyskland och dess mål för Europa och världen. Forskningen är historievetenskapligt relevant eftersom den svenskspråkiga nationalsocialismen fungerar som ett fall av icke-tysk minoritetsnationalism i en flerspråkig eller mångnationell stat, vilket även är fallet för fascism och övrig högerradikalism bland svenskspråkiga i Finland. Genom att studera svenskspråkiga Tysklandsanhängare, med olika grad av övertygelse, under givna tidsperiod exponeras en del av den finländska högerextremismens historia. Vidare fungerar studien som ett bidrag till allmän-europeisk idéhistoria och politisk historia beträffande nationalsocialism, fascism och övrig högerradikalism med inriktning på nationalsocialism i en minoritet. I avhandlingen analyseras främst organisationernas frontfigurer och bakgrundskrafter, och även om möjligt deras medlemskåror, för att klargöra hur stödet för nationalsocialismen kom till uttryck i nätverk och i sammanslutningarnas retorik och handlingar. Bland de definitivt nationalsocialistiska sammanslutningarna går att finna den helt svenskspråkiga organisationen Samfundet Folkgemenskap, vilken utgör den första gruppen/sammanslutningen jag fokuserar på. Den andra sammanslutningen (hypotetiska beundrare av nationalsocialism) jag fokuserar på är Svenska Tysklands vänner i Finland r.f. som grundades år 1943, mitt under brinnande krig. Denna förening ansåg sig bl.a. ha som uppgift att "befrämja de kulturella förbindelserna mellan Tysklands folk och Finlands svenska folk".

Ytterligare en kategori som analyseras är de individer som uttryckligen visade sitt stöd för Tyskland av andra än ideologiska skäl, dvs. pragmatikerna. Denna kategori är mer utmanande att identifiera och kategorisera eftersom det kan handla om mer pragmatiska individer som förespråkade ett finländskt-tyskt samarbete. Dessa individer går att finna i etablerade partier, näringslivet, kulturkretsar, universitetsvärlden etc. Det fanns en stark tyskvänlig opinion i Finland under fortsättningskriget. Detta stöd gick främst att hitta bland den borgerliga delen av befolkningen. Det ansågs att Tyskland var den enda möjligheten till att undgå det sovjetiska hotet. Denna tyskvänliga opinion och vilka dessa individer och sammanslutningar var kräver en mer omfattande analys. Detta stöd och dessa sympatier för Tyskland kom till uttryck på flera olika sätt och sammanföll synbart stundom med stödet som utgick från "ovillkorliga anhängare" och "beundrare". Denna kategori analyseras genom ett nätverksperspektiv. Men hur omfattande var detta stöd? Tidigare forskning verkar vara begränsat till enskilda stickprov bland svenskspråkiga ideologer och ett fåtal sammanslutningar. Detta område

kräver därmed en mer omfattande undersökning, med fokus på svenskspråkiga nationalsocialister, fascister och övriga högerradikala element i Svenskfinland under denna tidsperiod.

Forskning anknyter till tidigare internationell forskning som har synliggjort motsvarande sammanslutningar i flerspråkiga/mångnationella länder i Europa. I Schweiz förekom det så kallade filo-fascistiska partier i alla tre språkgrupper: den tyska, franska och italienska, varav den tyska (National Front) ansågs vara den enda renodlade fascistiska rörelsen. I Tjeckoslovakien uppkom fascistiska sammanslutningar knutna till olika etniska grupper som t.ex. det med tiden mer fascistiska (och katolska) Slovakiska Folkpartiet och det sudettyska nazistpartiet. Belgien förekom två fascistiska rörelser: den flamländska Verdinaso och den vallonska (fransk)-katolska rörelsen Christus Rex.

Arbetet kommer att utgå från ett brett källmaterial. Först och främst består källorna av tidningar och tidskrifter som utgivits av svenskspråkiga sammanslutningar och sympatisörer för Tyskland. Vidare undersöks brevkorrespondens mellan ledande personer inom olika sammanslutningar som uttryckligen visat sitt stöd för Tysklands ageranden och understrukt Finlands fördelar med att aktivt samarbeta med det nationalsocialistiska Tyskland, både på ett ideologiskt och rationellt plan. En unik källa i detta sammanhang är den s.k. motadressen från år 1943, som riktades mot "de 33:s" fredsadress, som underskrevs av inte mindre än 6 509 svenskspråkiga finländare, kommer att användas som material i denna forskning för att kartlägga vilka individer som undertecknat adressen. Undertecknarna ville fortsätta kriget på Tysklands sida. Bakom denna adress stod kretsen kring den högerradikala tidningen Svensk Botten och även Samfundet Folkgemenskap hade sitt finger med i spelet. Adressen har inte analyserats närmare i den tidigare forskningen. Dyliga analyser blir således av kvantitativ karaktär. Vilka var finlandssvenskarna som sympatiserade med Tredje riket och dess idéer? Hur motiverades dessa sympatier och varför var detta speciellt viktigt ur finlandssvensk synvinkel? Hur omfattande var detta understöd på individ- och organisationsnivå? Hur såg sympatisörernas nätverk ut? Dessa är frågor jag vill få svar på i min forskning.

Make Ankdammen Great Again? Förekomsten av, förklaringar till och konsekvenser av illiberala attityder i Svenskfinland

Liberalismen, som länge utgjort ett gemensamt ideologiskt ramverk för den liberala västvärlden, uppfattas i dag av många inte längre leverera de resultat som förväntats. I relation till detta pekar internationell forskning alltmer på en pågående illiberal motreaktion mot vad som ofta beskrivs som den liberala ideologiska hegemonin inom västvärlden. Detta har redan fått tydliga konsekvenser. Politiskt vänder sig allt fler väljare till politiska rörelser som erbjuder alternativ till den etablerade liberala ordningen, ofta refererade till som populist- eller radikala partier. Institutionellt rör sig tidigare liberala stater i en politisk riktning där deras politiska system gradvis blir mindre liberala, vilket bland annat utmanar minoritetsskydd, press- och yttrandefriheter. Även om en överväldigande majoritet inom västvärlden ännu stödjer demokratin som styrelseform har allt fler blivit skeptiska mot den liberala komponenten av liberal demokrati, den samhällsform som fungerar som normen inom västvärlden. Sammantaget befinner vi oss nu i en period av omfattande systemförändringar, vars långsiktiga konsekvenser ännu är osäkra.

I relation till denna utveckling har detta potentiella forskningsprojekt som övergripande syfte att undersöka i vilken utsträckning så kallade illiberala attityder, definierade som attityder som indikerar ett motstånd mot liberaldemokratiska normer eller stöd för illiberala principer, förekommer bland den svenskspråkiga befolkningen i Finland. Konkret bygger den illiberala politiska visionen på föreställningen om folksuveränitet och starkt majoritetsstyre, både nationellt och internationellt. Den förutsätter kulturell och politisk homogenitet, där nationen förstås som en tydligt avgränsad gemenskap med gemensamma religiösa, kulturella och etniska drag. Centralt är också en anti-liberal och anti-globalistisk hållning, som motsätter sig internationellt samarbete när det anses begränsa eller missgynna den egna nationens intressen. Därtill betonas kristen konservatism, där kristendomen och dess värderingar lyfts fram som enande samhällskraft. Det yttersta målet för illiberala aktörer är att ersätta liberala rättigheter och friheter med illiberala värden och att montera ned de liberala institutioner som skapats för att skydda dessa rättigheter.

Illiberalism formas alltid av sin kontext. Eftersom minoriteter antas vara mer beroende av stabila politiska institutioner för social trygghet i jämförelse med majoritetsbefolkningar kan de förväntas vara mindre mottagliga för vissa typer av illiberala idéer, men samtidigt minst lika mottagliga för andra. Detta väcker frågor kring hur illiberalism tar sig uttryck just i en finlandssvensk kontext: vilka värderingar, prioriteringar och åsikter utgör kärnan i en potentiell finlandssvensk illiberalism? Därtill, hur skiljer sig omfattningen av illiberala attityder mellan svensk- och finskspråkiga och vilka konsekvenser kan relateras till framväxten av mer illiberala attityder?

I anknytning till denna korta motivering ämnar detta projekt bidra med följande:

1. Identifikation av den ideologiska kärnan i finlandssvensk illiberalism.
2. Utforskande av omfattningen av illiberala attityder bland svenskspråkiga finländare.
3. Förklaringar till förekomsten av illiberala attityder utgående från demografiska, socioekonomiska, kulturella och identitetsmässiga faktorer.
4. Kartläggning av de sociala (polarisering) och politiska (väljarbeteende) konsekvenserna av illiberala attityder.
5. Kontextualisering av finlandssvensk illiberalism i jämförelse med finskspråkiga.

Projektet Studex – Studentexamensprovet i modersmål och litteratur och dess provsvar

Projektet ”Studex – Studentexamensprovet i modersmål och litteratur och dess provsvar” är ett pågående forskningsprojekt finansierat av Svenska kulturfonden (2024–2026). Projektets syfte är att forska i det digitala läs- och skrivkompetensprovet i modersmål och litteratur, det enda studentexamensprovet som alla examinander måste skriva. Vårt fokus är provens utformning och innehåll samt provsvarens språk och struktur, och vi närmar oss materialet från ett språkvetenskapligt och modersmålsdidaktiskt perspektiv. Vi undersöker endast det svenska provet i modersmål och litteratur, inte motsvarande finskspråkiga prov och inte provet i svenska som andraspråk. Den övergripande teoretiska ramen är en sociokulturell syn på lärande (Säljö 2014) och en systemisk-funktionell språksyn (Halliday & Matthiessen 2013).

Projektet bygger ny infrastruktur: med tillstånd av Studentexamensnämnden och med finansiering av Svenska kulturfonden har vi byggt en korpus med alla skrivkompetensprovsvvar från våren 2019 till och med hösten 2024. Korpusen Studex-19-24 är en begränsad korpus i finska språkbanken Kielipankki. Med hjälp av korpusen finns det goda möjligheter att fördjupa forskningen på finlandssvenska abiturienters språk och att fånga in eventuella språkförändringar som pågår som bäst, samtidigt som språkmaterialet finns kvar som en tidskapsel för framtida generationer. Inom projektet jobbar vi också med annat material, bland annat provuppgifter, statistiskt material, provmaterial och hela provsvar. En del av materialet är öppet och annat har vi fått efter anhållan om forskningstillstånd hos Studentexamensnämnden.

I föredraget berättar vi om vårt forskningsprojekt, om våra artikelutkast och våra resultat samt om våra framtida planer inom projektet (Studexbloggen 2025). Vi redogör också för de fyra delstudier som projektet består av: Delstudie 1 behandlar skrivkompetensprovsvaren som spegel för språkförändringar och hurdan svenska de finlandssvenska examinanderna skriver i studentexamensprovet i modersmål och litteratur. Inom delstudie 2 studerar vi provuppgifterna och vilket slags material som används i det digitala studentexamensprovet i modersmål och litteratur. I delstudie 3 undersöker vi vad som kännetecknar läskompetensprovsvvar med olika poäng och delstudie 4 utgår från att belysa projektmaterialet statistiskt.

Vårt projekt är relevant för den finlandssvenska forskningen och för finlandssvenskan som minoritetsspråk i och med att vi studerar ett nationellt och standardiserat examensprov som dels har en stor betydelse för fortsatta studier, dels visar på hur examinandernas skriftspråk ser ut just nu. Våra resultat är av intresse för språk- och skrivforskare, modersmålslärare, utbildare i modersmålets didaktik och den breda allmänheten som berörs av studentexamensprovet i modersmål och litteratur eller som intresserar sig för svenskan i Finland.

Den språkvetenskapliga analysens resultat kopplar vi till standardsvenska skriftspråksnormer (Bylin & Melander 2023). Våra resultat visar att finlandismer eller inslag av finska inte är något stort problem i examinandernas provsvar. Däremot är inflytandet av engelskan starkt och anglicismerna behöver undersökas närmare. Examinanderna visar en stark medvetenhet om standardskriftspråkets normer som förväntas i provet, men prepositionsbruket, böjningar och stavningen vacklar samtidigt som det förekommer en hel del direktöversättningar från engelskan och nybildningar av ord. För närvarande ser

vi ingen tydlig regional variation i examinandernas språkbruk. Denna forskning är under utgivning i Lassus & Stolt (u.u.) och Stolt & Lassus (u.u.).

Prestationsmässigt kan vi konstatera att det finns en korrelation mellan en och samma examinands resultat i de två delproven, läskompetensprovet och skrivkompetensprovet, och vi kan visa vilka strukturer som kännetecknar svaga och starka provsvar. Beträffande provinnehållet kan vi konstatera att uppgiftsformuleringarna utgörs av ett fåtal verb, att provmaterialet har utvecklats jämfört med materialet i tidigare provtyper och att språket i materialet påverkar examinandernas språk i provsvaren. Dessa resultat är inte granskade och publicerade än.

Vi som leder projektet är också medlemmar av Studentexamensnämnden, men forskningsprojektet görs inom ramen för våra ordinarie befattningar, inte som en del av förtroendeuppdraget. Vårt projekt är fortfarande pågående och vi hoppas kunna göra en uppföljning och fördjupning inom våra delstudier.

Referenser

Bylin, Maria & Melander, Björn (red.) 2023. Språkrådet rekommenderar. Perspektiv, metoder och avvägningar i språkriktighetsfrågor. Stockholm: Språkrådet, Institutet för språk och folkminnen. Hämtad 30.6.2025. Tillgänglig: <<https://www.isof.se/utforska/publikationer/publikationer/2023-01-13-sprakradet-rekommenderar>>

Halliday, M.A.K. & Matthiessen, Christian 2013. Halliday's Introduction to Functional Grammar (4th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203431269>

Lassus, Jannika & Stolt, Sofia u.u. På basen av, såhär och stöda. Perspektiv på finlandismer i studentexamensprovsvär. I: Svenskan i Finland 21, Uleåborgs universitet.

Stolt, Sofia & Lassus, Jannika u.u. Swedish L1 high-stakes exam in Finland poised between the local and the global. I: LEA - Lingue e letteratura d'Oriente e d'Occidente.

Studex-19-24. [korpus] <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2023051605>

Studexbloggen 2025. Studex – Forskning på studentexamensprovet i modersmål och litteratur. <https://blogs.helsinki.fi/studexbloggen/>

Säljö, Roger 2014. Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Sofia Jusslin (pedagogik, Helsingfors universitet & Åbo Akademi)

Projektet CO-WRITE – Studerandes akademiska skrivande vid svenskspråkiga högskolor i Finland

Sofia Jusslin^{1,2}, Jessica West², Charlotta Hilli², Fredrik Rusk², Sofia Hort^{3,2}, & Mindy Svenlin^{2,4}

¹Helsingfors universitet, Finland;

²Åbo Akademi, Finland

³Mälardalens universitet, Sverige

⁴Umeå universitet, Sverige

I denna presentation introduceras det fleråriga forskningsprojektet *CO-WRITE Kollaborativt akademiskt skrivande i hybrida lärmiljöer i högre utbildning (2025–2027)* som genomförs inom ramen för svenskspråkiga högskolor i Finland och syftar till att utforska kollaborativt akademiskt skrivande i hybrida lärmiljöer.

Akademiskt skrivande är en grundläggande del av högre utbildning och centralt för studerande inom alla vetenskapsområden. Trots detta är det akademiska skrivandet ofta förknippat med utmaningar, både för studerande och för högskolor. Tidigare forskning har visat att studerande upplever att de får otillräckligt stöd (t.ex. Jusslin & Widlund, 2024; Mickwitz, 2017), samtidigt som högskolorna ofta har begränsade resurser för skrivhandledning. Dagens akademiska skrivande sker även i hybrida lärmiljöer (Hilli et al., 2019), där studerande rör sig mellan bland annat fysiska platser, digitala och resurser och teknologier. Denna komplexa kontext har ytterligare förändrats genom introduktionen av generativ artificiell intelligens, vilket aktualiserar nya frågor vad skrivande är, blir och gör. För att kunna stödja studerande vid svenskspråkiga högskolor i Finland behövs således kunskap om hur akademiskt skrivande sker på svenska i ett samtida perspektiv.

Mot denna bakgrund söker CO-WRITE-projektet svar på följande övergripande frågeställningar: (1) Hur formas studerandes kollaborativa akademiska skrivprocesser i hybrida lärmiljöer? (2) Hurdana skrivdidaktiska implikationer medför kollaborativt akademiskt skrivande i hybrida lärmiljöer för högre utbildning? Projektet är teoretiskt förankrat i posthumanistiska och sociomateriella teorier (t.ex. Barad, 2007; Latour, 2005), vilka bidrar till en förståelse för skrivande som en kollaborativ praktik som sker i relationer mellan människor och icke-mänskliga aktörer (t.ex. Svenlin, 2025). Denna förståelse utmanar traditionella, människocentrerade synsätt på skrivande och erbjuder ett holistiskt perspektiv på hur digitala och materiella resurser bidrar till att forma skrivprocesser.

Metodologiskt används postkvalitativ metodologi (Gunnarsson & Bodén, 2021) för att följa fenomenet kollaborativt akademiskt skrivande och de aktörer som bidrar till att forma det. Projektet inkluderar två delprojekt. I delprojekt I utforskas vilka materialiteter som används i kollaborativt akademiskt skrivande, hur de används och varför de används. Under vårterminen 2025 genomfördes fyra workshoppar (à 2,5 h) med 30 studerande i pedagogiska vetenskaper, statskunskap och vårdvetenskap som retrospektivt kartlade vad de använder i sitt akademiska skrivande, hur det används, när och varför. Data består av inspelade samtal, fotografier och studerandes texter och mindmaps. Delprojekt II består av observationer av akademiska skrivprocesser genom skärminspelningar och videoinspelningar av studerande som skriver akademiska texter. Dataproduktion inleds 2026.

I denna presentation ges en insikt i projektet som helhet och exempel presenteras från pågående analyser av delprojekt I, med särskilt fokus på aktörer som fungerar som bollplank i akademiskt skrivande.

Referenser

Barad, K. (2007). *Meeting the universe halfway: Quantum physics and the entanglement of matter and meaning*. Duke University Press.

Gunnarsson, K., & Bodén, L. (2021). *Introduktion till postkvalitativ metodologi*. Stockholm University Press. <https://doi.org/10.16993/bbh>

Hilli, C., Nørgård, R. T., & Aaen, J. H. (2019). Designing Hybrid Learning Spaces in Higher Education. *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 14(27), 66–82. <https://doi.org/10.7146/dut.v14i27.112644>.

Jusslin, S., & Widlund, A. (2024). Academic writing workshop-ing to support students writing bachelor's and master's theses: A more-than-human approach. *Teaching in Higher Education*, 29(1), 233–250. <https://doi.org/10.1080/13562517.2021.1973409>

Latour, B. (2005). *Reassembling the social: An introduction to actor-network-theory*. Oxford University Press.

Mickwitz, Å. (2017). "Mer handledning och feedback hade varit bra": En studie om studenternas självreglering på en kurs i skrivande enligt modellen för självständigt lärande. *Högre utbildning*, 7(1), 43–55. <https://doi.org/10.23865/hu.v7.915>

Svenlin, M. (2025). *Trusting the process in collaborative writing. Reconceptualizing Collaborative Writing Processes Within a School (Musical) Context* [Doktorsavhandling, Åbo Akademi & Umeå universitet].

2. Gestaltning och samskapande av ett svenskspråkigt samhälle

Linda Mannila (datavetenskap, Helsingfors universitet)

AILIT: Att lära om AI på svenska i Finland

(Linda Mannila, Yvonne Backholm-Nyberg, John Henriksson, Susanne Hägglund, Mattias Wingren)

Artificiell intelligens (AI) är en central del av dagens samhälle och påverkar allt från vilka nyheter vi ser till hur vi kommunicerar, arbetar och lär oss. För att kunna förstå, använda och kritiskt förhålla sig till AI behöver barn och unga utveckla AI-litteracitet, en kombination av kunskaper, färdigheter och attityder som gör det möjligt att både använda och förstå AI, samt reflektera över dess samhälleliga och etiska konsekvenser. AI-litteracitet har ingen standarddefinition, och ibland används AI-kompetens, AI-kunskap eller AI-läskunnighet som synonymer. Begreppet har bland annat ramats in utifrån fem frågor: vad AI är, vad AI kan göra, hur AI fungerar, vad AI borde göra och hur vi som individer och samhälle förhåller oss till AI (Long & Magerko, 2020). AI-litteracitet handlar alltså inte bara om tekniska kunskaper, utan också om frågor kring etik, makt, kultur och demokrati.

AILIT är en serie forsknings- och utvecklingsprojekt som kombinerar systematisk forskning med samskapande tillsammans med elever, lärare och lärarutbildare (Mannila, Hägglund & Wingren, 2025). Målet är att säkerställa att barn och unga ges möjlighet att utveckla AI-litteracitet på sitt eget språk, eftersom minoritetsspråk- och kulturer, såsom finlandssvenskan, sällan prioriteras i AI-utvecklingen eller nationella initiativ.

AILIT-projekten fokuserar på tre skolnivåer: årskurs 3-6, årskurs 7-9 och andra stadiet. Målet med forskningen är att, bl.a. undersöka lärares AI-beredskap och behov, hur de utvecklade resurserna tar sig uttryck i klassrummen, samt barns och ungas AI-litteracitet. Utvecklingsarbetet fokuserar på att ta fram undervisningsmaterial som lärare direkt kan använda i sin undervisning. Projektet bygger på en samskapandeprocess med nära samarbete mellan forskare, lärare, elever och lärarutbildare. Vi utgår från barns och ungas perspektiv för att förstå deras behov och erfarenheter. På detta sätt designar vi material och arbetssätt som är både forskningsbaserade och relevanta i praktiken. Materialet täcker både teoretiska och praktiska delar och tar upp frågor om hur AI används i vardagen, hur AI fungerar, samt dess samhälleliga och etiska dimensioner. För åk 3-6 har samskapandet lett till tre ämnesövergripande lektioner, som har utvärderats i flera finlandssvenska klassrum. För åk 7-9 och andra stadiet ingår ett inledande material, som presenterar vad AI är, vad AI kan göra och hur AI fungerar. Därtill skapar vi ämnesspecifika moduler kring aktuella teman, såsom etik, hållbarhet och ansvarsfull användning. Dessa teman har kommit som önskemål från lärare i våra partnerskolor. Vi använder designbaserad forskning för att kontinuerligt testa, förbättra och anpassa materialet så att det fungerar i klassrumssituationer. Materialet är anpassningsbart, så att lärarna enkelt kan göra egna ändringar och tillägg. Våra resultat och internationella studier visar tydligt att lärare spelar en avgörande roll för hur AI-litteracitet utvecklas i skolan. Många lärare upplever dock en osäkerhet kring hur de ska undervisa om AI, både på grund av bristande material och för att deras egen AI-kompetens är begränsad. AILIT-projekten avser att möta dessa behov. Ett stort kompetensbehov finns dock inom alla samhällsområden. Inom AILIT driver vi därför även ett förprojekt där vi kartlägger behov och möjligheter för att etablera ett kompetenscentrum för AI och svenskan i Finland. Syftet är att skapa en

gemensam plattform för att stödja ändamålsenlig utveckling och strategisk användning av AI inom samhällsbärande områden: bildning, hälsa och välfärd, demokrati och beslutsfattande, samt konst, kultur och media. Att förstå och kunna förhålla sig till AI är idag en grundläggande kompetens. Genom AILIT-projekten och utredningen kring AI-kompetenscentret vill vi bidra till att barn och unga, samt samhällsbärande organisationer, på svenska i Finland får verktyg att förstå, använda och kritiskt granska AI på svenska i Finland. Det svenska i Finland står därmed i fokus både som forskningsområde och som målgrupp, vilket gör vårt arbete unikt i en tid där digitala satsningar riskerar att bli ensidiga och exkluderande.

Referenser:

Long, D. & Magerko, B. (2020). What is AI Literacy? Competencies and Design Considerations. In Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI '20). Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, 1–16.
<https://doi.org/10.1145/3313831.3376727>

Mannila, L., Hägglund, S., & Wingren, M. (2025). Co-designing Lesson Plans for Supporting Human-Centred AI Literacy in K-12 Education. In BK. Smith, & M. Borge (eds), Learning and Collaboration Technologies. HCII 2025. Lecture Notes in Computer Science, 15806, 102-118. Springer Nature.
https://doi.org/10.1007/978-3-031-93564-0_7

TalBot - Samskapande av robotstödd språkintervention för barn med språkliga sårbarheter

Förskolebarn med språkliga sårbarheter, t.ex. på grund av störningar i språkutvecklingen, neuropsykiatriska tillstånd, eller annat skolspråk än hemspråk, kan dra nytta av extra stöd i språkutvecklingen. Talterapeuter uppmuntrar personal på förskolor att leka språklekar med barnen som ett sätt att träna. Det här kan dock vara svårt att genomföra i praktiken på grund av bristande personalresurser och kompetens.

I det tvärvetenskapliga forskningsprojektet TalBot undersöker vi om och hur en social robot kan leka språklekar med barn för att stötta deras språkliga utveckling. Vi samskapar tillsammans med barn och pedagoger en robotstödd språkintervention, som är baserad på robotplattformen Furhat. Under 2024-2025 deltog 12 barn med olika typer av språkliga sårbarheter och 7 pedagoger från Vasa stads svenskspråkiga förskolor i workshopar vid Experience Lab vid Åbo Akademi i Vasa.

Vår nuvarande intervention bygger på språkleken Alias, där roboten ger ledtrådar till ett ord, och barnen i tur och ordning gissar vilket ord det är. Ett mål är att stärka hierarkiska semantiska nätverk, t.ex. att buss och brandbil passar inom kategorin fordon. En internationellt sett unik sak är att vi låter tre barn i gången interagera med roboten. Själva leken och samtalet, inklusive turtagningen, styrs av en stor språkmodell.

Barnen har inflytande över hur roboten utvecklas. T.ex. trodde vi i forskargruppen att ett mänskligt ansikte på roboten vore att föredra, men tester med barn visade att de hellre ville ha ett tecknat anime-ansikte på roboten. Genom att observera interaktioner mellan robot och barn har vi identifierat vad som behöver utvecklas. Det gäller t.ex. hurudana instruktioner vi ger första gången barn träffar roboten, hur roboten ska hantera tystnad från barnens sida, och att roboten med en lysande lampa behövde visa när den lyssnar och man kan prata med den.

Vi har stött på flera utmaningar i utvecklingsarbetet. En central utmaning är att den automatiska taligenkänningen inte fungerat felfritt. Dessa system fungerar överlag sämre på svenska än större världsspråk, och därtill successivt sämre för finlandssvenska än rikssvenska, sämre för barn än vuxna, och sämre för barn med språkliga svårigheter än övriga. Vi har behövt ta det här i beaktande i utformningen av språkleken, genom att minimera den mängd språk barnen ska producera (dvs., de gissar endast enstaka ord, snarare än att själva förklara ord som roboten ska gissa.) Det här är en orsak till varför den här typen av arbete också behöver göras i Svenskfinland - vi kan inte rakt av importera en lösning som utvecklats annanstans. En intressant observation är att språkmodellen i viss mån lyckats kompensera för bristande tal-till-text funktion. En annan stor utmaning har varit frågor kring datasäkerhet, med tanke på att vi jobbar med utsatta barn och AI. Vår lösning hittills har varit att minimera mängden personuppgifter som behandlas. Nästa steg är att börja använda en lokal lösning, vilket innebär att ingen data delas med andra.

I projektets fortsättning siktar vi på att utveckla det språkliga innehållet, genom att lägga till morfologiska aspekter i ledtrådarna. Om vi t.ex. har barn som behöver öva på imperfektformer, ska roboten använda imperfekt i varje ledtråd den ger. På så vis exponeras barnen för många korrekta exempel på hur imperfekt används, och genom passiv inlärning förväntar vi oss att de ska lära sig använda imperfekt bättre. Denna tillämpning är ett exempel på hur vi kan använda stora språkmodeller för att förstärka och komplettera mänskliga förmågor, inte som ett sätt att bara ersätta det arbete en

människa annars hade gjort. Teamets kliniska erfarenhet visar nämligen att det är oerhört utmanande för människor, också för exempelvis talterapeuter, att snabbt och flexibelt komma på korrekta och varierande ledtrådar med specifika morfologiska former. Däremot visar våra initiala tester att stora språkmodeller kan klara av den här uppgiften.

Anna Biström (nordisk litteratur, Helsingfors universitet) & Tomi Riitamaa (nordisk litteratur, Helsingfors universitet)

Osynliga aktörer, obekanta nätverk. Litteratursociologiska studier av den svenska litteraturen i Finland 1830–2023

Det pågående projektet ”Osynliga aktörer, obekanta nätverk. Litteratursociologiska studier av den svenska litteraturen i Finland 1830–2023” studerar tidigare obeaktade aktörer och nätverk inom den svenska litteraturen i Finland. Metodiskt tar vi hjälp av nya litteratursociologiska perspektiv samt kvantitativa och kvalitativa metoder. Målet är att producera ny kunskap om minoritetslitteraturens symboliska ekonomi och det litterära fältet. Projektet inleddes hösten 2023 med finansiering av Svenska kulturfonden och finansieras av Ella & Georg Ehrnrooths stiftelse 2024–2026.

Projektet involverar forskare från nordisk litteratur vid Helsingfors universitet och leds av professor Kristina Malmio. Inom projektets ramar arbetar FD, forskardoktor Anna Biström med en monografi om ”De osynliga författarnas historia 1830–1930”. FD, forskardoktor Tomi Riitamaa arbetar på en monografi med arbetstiteln ”Mord i Mumindalen? Finlandssvensk kriminallitteratur 1904–2023”. FM, doktorand Jörgen Scholz arbetar med sin doktorsavhandling om nordisk kulturtransfer via *Finsk Tidskrift* 1878–1896. Projektmedlemmarna har också publicerat ett antal vetenskapliga artiklar kopplade till respektive delprojekt. Vidare har projektet arrangerat konferensen Nordisk litteratursociologi (NOLS) 2025 – Litteratursamhällets förvandlingar 11–13 juni 2025 vid nordisk litteratur, Helsingfors universitet. En forskningsantologi med utvalda bidrag från konferensen är under planering.

Vid Forum för finlandssvensk forskning presenteras kortfattat och översiktligt de övergripande ramarna för projektet ”Osynliga aktörer, obekanta nätverk”. Dessutom ingår lite närmare presentation av Anna Biströms och Tomi Riitamaas respektive delprojekt.

I sitt delprojekt ”Mord i Mumindalen. Finlandssvensk kriminallitteratur 1904–2023” undersöker Tomi Riitamaa den finlandssvenska kriminallitteraturens historia utifrån litteratursociologiska perspektiv. Hur många finlandssvenska detektivromaner har utkommit, vilka har skrivit dem och på vilka förlag har de publicerats? Vilka andra aktörer har involverats i produktionen och mottagandet? Vilken spridning har finlandssvenska deckare fått utanför Svenskfinland, genom översättningar, delupplagor och medial uppmärksamhet? Hur har finlandssvensk kriminallitteratur tagits emot genom tiderna i recensioner i dagspress och annan media? Vilka slags samhällen, miljöer och människor skildras i finlandssvenska deckare? Hur gestaltas den språkliga minoritetspositionen respektive den språkliga majoriteten, och vilka slags språkmöten skrivs fram i verken?

En preliminär iakttagelse visar att utgivningen av finlandssvenska deckare har ökat markant, från sporadisk utgivning under stora delar av 1900-talet till flera titlar årligen under 2020-talet. Spridningen och genomslaget har också blivit större: i dag utkommer flera finlandssvenska deckarförfattare i delupplagor i Sverige samt i översättning till finska och andra språk. Det finns i dag fog för att tala om en pågående finlandssvensk deckarboom. En annan iakttagelse visar att finlandssvenska deckare generellt sett recenserats flitigt i den finlandssvenska dagspressen, och oftast diskuterats i positiva ordalag. Det har funnits en efterfrågan på inhemsk kriminallitteratur, samtidigt som det märks en förväntan på att finlandssvenska deckare ska utspela sig i finländska miljöer samt innehålla finlandssvenska karaktärer, finlandssvenskt språkbruk och andra liknande markörer. En tredje iakttagelse visar att vissa författare, med Nilla Kjellsdotter i spetsen, i dag positionerar sig annorlunda

och väljer andra publiceringsvägar än de traditionella, genom att till exempel ”hoppa över” de finlandssvenska förlagen och i stället rikta blickarna direkt mot Sverige för ett möjligt större genomslag (se Riitamaa 2025). Vad detta i förlängningen kan komma att ha för implikationer för det finlandssvenska litteraturfältet i stort är något som reflekteras över i delprojektet.

I Anna Biströms delprojekt ”De bortglömda författarnas historia” är syftet att analysera olika former av aktörskap på det litterära fältet med utgångspunkt i de bortglömda författarna. Studien baserar sig på statistik och övergripande observationer om de bortglömda författarna som grupp, men också på fallstudier och kvalitativ analys av utvalda enskilda författarskap och författarbanor. Styrande frågor är bland annat: Hur ser det litterära fältet på svenska i Finland ut betraktat ur de bortglömda författarskapens perspektiv? Hur såg författarnas eget aktörskap ut och hur har andra aktörer, så som medier och personer med bedömande och (kunskaps)förmedlande roller, påverkat hur författarna syns eller glömts bort? I vilka sammanhang och på vilka arenor har dessa författare trots allt syns, synliggjorts och agerat? Och hur har de slutligen försvunnit ur blickfånget i litteraturhistorien, liksom i de databaser som idag utgör viktiga platser för sammanställning av material om författare? Därmed studeras de mekanismer som styr bortglömmandena på det litterära fältet. (Se Biström 2025)

I resultaten från delprojektet syns bland annat att de kanaler där litteratur utges har betydelse. Många av de bortglömda författarna har en stor litterär produktion utgiven i tidningspressen som fallit utanför biblioteksdata-baser och andra informationskällor och därmed glömts bort. Samtidigt tyder delstudien på att författare på svenska i Finland kanske är mindre bortglömda än författare i majoritetskulturer. Medan Franco Moretti (2013) i en berömd formulering menat att 99% av litteraturen glöms bort (”forgotten 99%”) så utgör de bortglömda författare Biström arbetat med endast 33% av alla de författare hon hittat som skrev på svenska i Finland under perioden. Som Kristina Malmio (2022) lyft fram är den svenska litteraturen i Finland viktig för minoritetens identitet. Detta kan också stärka dess position. Vi talar samtidigt om en kapitalstark litteratur med egna förlag och andra institutioner. I Biströms material syns dessutom att också bortglömda författare på svenska i Finland på sin tid kan ha fått mycket synlighet i medier och utgivit verk på etablerade förlag.

Ett exempel på en mediasynlig författare som senare glömts bort är pseudonymen Kai Voss (Gertrud Zilliacus 1864–1948), som bland annat skrev den prisbelönta komedin *Philips väst* (1924) – ett inhemskt original på svenska - som gjorde succé på Svenska Teatern i Helsingfors. Det finns ett mycket omfattande pressmaterial kring Kai Voss som förutom hennes dramer behandlar pseudonymen och författarens länge bevarade anonymitet. Anonymiteten gav upphov till mycket spekulationer, men öppnade inte en plats i en mera långsiktig litteraturhistorieskrivning.

Referenser

Biström, Anna (2025). ”En queerläsning av Olga Torckells novell ’Fröken Strandberg’ – och litteraturhistoriens glömska”. *Avain. Finsk tidskrift för litteraturforskning* 2025:

1. <https://doi.org/10.30665/av.152529>.

Malmio, Kristina (2022). ”99%? En kvantitativ studie av litteratur publicerad på svenska i Finland året 1916”. In J. Bradley (Ed), *Tonavan Laakso: Eine Festschrift für Johanna Laakso*, Central European Uralic Studies 2 (538–567). Praesens Verlag.

Moretti, Franco (2013 [2000]). ”The Slaughterhouse of Literature”, In Franco Moretti, *Distant Reading*. Verso.

Riitamaa, Tomi (2025). "Andra vägar från periferin: Nilla Kjellsdotter och den finlandssvenska deckarboomen", *Tijdschrift voor Skandinavistiek*, 40(1) (25– 62).
<https://doi.org/10.21827/tvs.40.1.42665>.

3. Från ungdom till profession i Svenskfinland genom historien

Jonas Schauman (statskunskap, Åbo Akademi)

Ungas väljarbeteende i Svenskfinland

Doktorsavhandlingen undersöker väljarbeteendet bland generation Z (1997–2012) i Svenskfinland. Svenskfinland utgör ett intressant forskningsområde vad gäller väljarbeteende, på grund av dess starka etniska identitet. Inom forskningen om väljarbeteende finns en stark premiss om att etnicitet har en exceptionellt stark politisk dragningskraft som kan väga tyngre än andra politiska intressen. Det finlandssvenska väljarbeteendet utgör ett av de tydligaste exemplen på hur en stark etnisk samhörighet kan manifesteras sig i ett stabilt stöd för ett etniskt parti, det vill säga Svenska folkpartiet i Finland (SFP).

Opinionsmätningar från 2000-talet antyder dock att partiloyaliteten gentemot SFP är lägre bland unga finlandssvenskar jämfört med äldre generationer. Avhandlingens syfte är att undersöka vilka faktorer som förklarar detta fenomen samt att analysera vilka konsekvenser det kan få för den finlandssvenska väljarkåren. Genom att studera väljarbeteendet hos den nuvarande yngsta röstberättigade generationen Z inom den finlandssvenska befolkningen kan man få insikter om framtiden för både de finländska partierna och den finlandssvenska väljarkåren.

Avhandlingen jämför generation Z:s väljarbeteende med övriga generationer som för närvarande deltar i val: den tysta generationen (1928–1945), babyboomers (1946–1964), generation X (1965–1980) och generation Y (1981–1996). Studien undersöker även hur väljarbeteendet ser ut inom generation Z, med särskilt fokus på eventuella könsskillnader.

Avhandlingen utgår från följande två forskningsfrågor:

- 1) Hur ser väljarbeteendet ut för den finlandssvenska generationen Z i förhållande till de övriga finlandssvenska generationerna?
- 2) Hur ser väljarbeteendet ut inom generation Z i Svenskfinland?

I samband med den första forskningsfrågan undersöks generation Z:s ideologiska orientering och partipreferenser i jämförelse med övriga generationer i studien. Vidare analyseras bland annat huruvida språk eller ideologi upplevs som viktigare vid röstningsbeslut, samt vilken betydelse det har för de olika generationerna att den kandidat de röstar på har svenska som modersmål. Vad gäller den andra forskningsfrågan ligger fokus på interna variationer inom generation Z:s väljarbeteende, med särskild tyngdpunkt på könsskillnader i ideologisk orientering och partipreferenser.

För att besvara forskningsfrågorna använder studien data insamlad genom den finlandssvenska medborgarpanelen Barometern. Barometern består av svenskspråkiga respondenter i Finland och omfattar för närvarande cirka 7 500 individer. Utöver barometerdata används även data från den finlandssvenska tankesmedjan Magma samt från Finlands nationella valundersökningar (FNES) för att komplettera det huvudsakliga datamaterialet, det vill säga Barometern. Därtill kommer intervjuer att genomföras med personer som tillhör generation Z, för att få djupare insikt i de mekanismer som påverkar partival bland unga finlandssvenskar.

Singelskap. Unga kvinnors upplevelser av att vara singel i Svenskfinland

Detta är ett postdok-projekt med finansiering för två år. Projektet undersöker hur singelskap upplevs av unga singelkvinnor i Svenskfinland. Med singelskap avses en position att frivilligt eller ofrivilligt vara utan en romantisk partner. Det är en erfarenhet som formas och genomsyras av normer och asymmetriska maktrelationer, där kulturella föreställningar om kön, kärlek och parförhållanden påverkar både hur singelkvinnor uppfattas och hur de själva upplever sin position. Syftet är att med hjälp av narrativanalys utforska hur singelkvinnor navigerar mellan dessa kulturella föreställningar för att förmedla sina upplevelser och skapa identitet. Centrala frågor för studien är: hur relaterar singelkvinnor till kulturella föreställningar kring dem och hur påverkar de deras upplevelser och självförståelse? Hur förhåller sig kvinnorna till förväntningar på kön, sexualitet, kärlek och parförhållanden? Hur positionerar sig singelkvinnorna i sina berättelser för att förmedla mening och identitet? Hur understöder, utmanar och utvecklar fokusgruppsdeltagarna varandras tankegångar för att etablera en gemensam verklighet?

Forskningsmaterialet utgörs av diskussioner i tre fokusgrupper med unga singelkvinnor från de tre finlandssvenska regionerna på fastlandet—Åboland, Nyland och Österbotten. Dessa platser är valda för att möjliggöra representation från Svenskfinlands tre regioner på fastlandet. Gruppdiskussionerna förbereds genom individuella intervjuer. Utöver materialet från fokusgruppen samlas ett extensivt mediematerial som inkluderar journalistiska- och debattartiklar från finlandssvenska dagstidningar och public service kanalen YLE, från 2000 till nutid; samt material från sociala medier med fokus på diskussionsforum som Reddit, Flashback och Ylilauta samt YouTube.

Avsikten med studien är att synliggöra den komplexitet som präglar personliga upplevelser av singelskap i Svenskfinland. I nuläget uppfattas singelkvinnor ofta förenklat som endera ensamma och olyckliga eller självförverkligande och lyckliga. Men personliga erfarenheter är sällan entydiga, utan formas av många faktorer som kan vara både positiva och negativa. Under de senaste åren har fokus huvudsakligen legat på singla män, särskilt de radikaliserade grupper som kallas incels, medan singelkvinnors upplevelser har fått betydligt mindre uppmärksamhet. Studien förväntas bidra till en mer nyanserad förståelse av singelskap som en komplex och mångfacetterad upplevelse, samt hur denna tar sig uttryck bland kvinnor i Svenskfinland. Genom att belysa de kulturella normerna kring kön, kärlek och parrelationer samt deras koppling till maktrelationer synliggörs både utmaningar och möjligheter för singelkvinnor. Därmed kan studien bidra till att förändra de föreställningar och normer som begränsar och formar upplevelser av singelskap i Svenskfinland. Genom att lyfta fram personliga erfarenheter av singelskap kan negativa stereotyper, diskriminering och skuldbeläggning för ökad ensamhet motverkas. En ökad förståelse för att singelskap är en komplex upplevelse, som både kan innebära negativa utmaningar och positiva möjligheter, kan även bidra till att hjälpa kvinnor som är olyckliga i sitt singelskap och att hantera de känslomässiga svårigheter som kan följa med det. Fokus på Svenskfinland innebär en avgränsning och undersökningen ska förstås som en fallstudie, där kontexten av en språklig och kulturell minoritet erbjuder unika förhållanden som är värdefulla att studera. Förväntningar och normer kan ha större påverkan inom minoriteter. Samtidigt kan den samhörighet som ofta förknippas med finlandssvenskar belysa vikten av gemenskapsformer utanför kärleksrelationer. Som minoritet möter finlandssvenskar också unika utmaningar för att träffa en partner, exempelvis mindre kretsar och språkmurar.

Företagsamma kvinnor i Vasa, ca. 1880–1920

Företagsamma kvinnor i Vasa, ca. 1880–1920 Jag presenterar ett pågående historievetenskapligt forskningsprojekt: "Företagsamma kvinnor i Vasa, ca. 1880–1920". Då Finland fick en förordning om näringsfrihet 1879 nådde den liberala ekonomiska politiken sin höjdpunkt samtidigt som ståndssamhällets upplösning var ett faktum. I och med näringsfriheten blev näringsidkarens sociala status, förmögenhet, utbildning och kön irrelevant. I stället för att som tidigare genomgå en utbildning övervakad av skrän och ansöka om borgarrättigheter, var det enda kravet för att bedriva näringsverksamhet nu att göra en anmälan till magistraten. För kvinnor innebar detta att det nu för första gången under eget namn kunde försörja sig själva genom företagsamhet. Projektet bidrar till den existerande forskningen om konsumtion och handel under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet, framför allt då det gäller mindre handelsrörelser och verksamhet som drevs av kvinnor. Detta projekt kompletterar tidigare studier av kvinnors företagande och ger ny information om konsumtionskulturen i Finland kring sekelskiftet 1900.

Projektet fyller en lucka i den existerande forskningen om handel och kvinnlig företagsamhet i mellanstora städer i Finland och beskriver förhållandet mellan företagsamma kvinnor, det omkringliggande samhället i stort och deras kunder mera specifikt. Kopplingen till det svenska i Finland ligger i det svenska språket, vilket var dominerande i Vasa med omnejd vid tiden och därmed central del av kvinnornas verksamhet.

Projektets mål är att skapa ny information om konsumtionskulturen i Finland i slutet av 1800- och början på 1900-talet med utgångspunkt i kvinnliga företagare. Detta inkluderar ny kunskap om kvinnors arbete och försörjning under den aktuella tidsperioden. Därtill bidrar projektet till forskningen om konsumtion, handel och relationerna mellan försäljare och kunder. Genom att fokusera på kvinnor som inte var anställda av någon utan i stället tjänade sina egna pengar klarläggs deras liv och försörjning som en del av det omkringliggande samhället. Det analytiska angreppssättet bygger vidare på tidigare studier inom konsumtionshistoria och gör att projektet placerar in staden Vasa och dess kvinnliga företagare i ett större geografiskt rum samt koppla ihop dem med det vid tiden ständigt ökande utbudet av handelsvaror. Därmed argumenterar projektet för att konsumtion kan ses som en viktig ram för studier om samhälle och utbyten (jmf. Trentmann, 2016, Löfgren, 2019).

Som källor för denna studie används digitaliserade dagstidningar, tidskrifter, turistguider, adresskalendrar, priskuranter och andra småtryck med koppling till staden Vasa i Nationalbibliotekets digitala samlingar. Därtill används fotografier i SLS samlingar i Vasa, Museiverket och Österbottens museum. Fotografierna föreställer enskilda personer, stadsvyer, butikslokaler och byggnader. Vasa stadsbibliotek har en samling med material som berör Vasa stad under den aktuella tiden. Samlingen innehåller bland annat reseskildringar från staden där handelsutbudet beskrivs i noggranna ordalag. Dessa kombineras med gamla kartor över staden för att placera in butikslokalerna i en kontext och få en ökad insikt i motiven till de flyttar inom staden som kvinnorna gjorde. Därtill används material från Riksarkivet (Vasa). I arkivets samlingar finns bland annat näringstillstånd och konkurshandlingar med hjälp av vilka man kan följa med såväl "toppar som dalar" i kvinnornas verksamhet.

Projektet har tidigare erhållit finansiering från Svenska litteratursällskapet. För tillfället ingår jag i en arbetsgrupp med en rad nordiska forskare som skriver på en antologi på temat.

Doktorsavhandlingen "Fragment av fasa - Traumaskildringen i Henrik Tikkanens författarskap"

Jag presenterar min forskning inom litterär traumateori som resulterar i doktorsavhandlingen "Fragment av fasa - Traumaskildringen i Henrik Tikkanens författarskap" som står färdig våren 2029. I avhandlingen gör jag en traumateoretiskt informerad närläsning av den litterära framställningen av trauman i Tikkanens författarskap 1946–1983 med miniatyrromanen "Ödlorna" (1965) i centrum. Studien bidrar till såväl forskningen kring detta finlandssvenska författarskap som till forskningsfältet "Literary trauma theory", en del av det bredare fältet "Cultural trauma theory", och genomförs inom ämnet litteraturvetenskap. Syftet med avhandlingen är att visa hur en analys av traumaskildringen i Henrik Tikkanens författarskap kan bidra till fältet litterär traumateori samt en djupare förståelse av traumaskildringar.

Ända sedan 1990-talet, med verk som Cathy Caruths "Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, History" (1996) i spetsen, har traumaforskning varit aktuellt inom många forskningsfält utöver det psykiatriska. Men precis som traumaforskning inom psykiatri är litterär traumaforskning aktivt levande, vilket har inneburit en del problem. Till exempel ledde Caruths tolkning av Sigmund Freuds begrepp "Nachträglichkeit", det vill säga idén att trauman är latent och förekommer i minnet först långt efter händelsen som gett upphov till traumat, till uppfattningen att trauman alltid bör litterärt skildras enligt Freuds begrepp. Problemet är att denna uppfattning inte tar i beaktande trauman som utvecklas "smygande", det vill säga genom ett flertal händelser som leder till stegvist ackumulerande och konstant närvarande lidande, som ofta förekommer i skildringar av koloniala trauman, äktenskapstrauman och krigstrauman. Till exempel blev litterära krigsskildringar aktuella forskningsobjekt för litterär traumaforskning när den tidigare etablerade teorin började ifrågasättas, framför allt som ett resultat av införlivandet av ny psykiatrisk forskning om traumans påverkan på minnet. Trots att "Nachträglichkeit" inte gäller alla sorters trauman har forskningen visat att minnesbilder av traumatiska händelser skiljer sig från icke-traumatiska, till exempel i den bemärkelsen att vissa detaljer minns traumaoffret fel medan andra blir offret hyperfokuserad på. Verk som Joseph Hellers "Catch-22" (1961) och Kurt Vonneguts "Slaughterhouse-Five" (1969), med postmoderna litterära grepp som fragmentarisk temporalitet och omkullkastad verklighet, fick ny relevans då forskandet i alternativa traumaskildringar dominerade under 2010-talet och romanerna ansågs vara goda exempel på skildrandet av bland annat traumatiska minnesbilder. Samtidigt blev romaner om USA:s kontroversiella krig i Mellanöstern, som Anthony Swoffords "Jarhead" (2003), relevanta för forskningen av skuldbaserade trauman, det vill säga förövares traumatiska upplevelser. Till viktiga litteraturforskare inom detta område hör framför allt Alan Gibbs med "Contemporary American Trauma Narratives" (2014) och Joshua Pederson med "Sin Sick: Moral Injury in War and Literature" (2021).

Finlandssvensk litteratur har tills vidare haft en ringa roll inom litterär traumaforskning, trots att det finns lämpligt material att forska i. Henrik Tikkanen, en person med tragiska familjeförhållanden som gick med i fortsättningskriget som 17-åring, har ett brett författarskap med återkommande traumaskildringar. Johan Wrede, litteraturforskare och god vän till Tikkanen, förklarar i sin bok "Tikkanens blick" (2012) att Tikkanens kändaste samling romaner, adresstrilogin "Brändövägen 8" (1975), "Bävervägen 11" (1976) och "Mariegatan 26" (1977), explicit skrevs därför att Tikkanens terapeut gav honom idén att bearbeta sina trauman. Dessa är tydliga och konkreta traumaskildringar var Tikkanen berättar uppriktigt, trots de återkommande ironiska inslagen, om hans problem som enligt honom har sina rötter i barndomen och kriget. Trots detta explicita bearbetande av trauman

förekommer traumaskildringar även i tidigare texter, ofta med hjälp av mer diskreta litterära grepp. "Ödlorna" (1965), en ofta förbisedd text i Tikkanens vida författarskap, är en miniatyrroman som skildrar bland annat episoder från kriget, resorna Tikkanen gjort efter kriget samt drömlika beskrivningar och observationer. Tikkanens författarskap är stort sett lätt att kategorisera. Med få undantag kan det delas in i självbiografiska romaner som adresstrilogin samt "TTT" (1979), "Georgsgatan" (1980) och "Henriksgatan" (1982), illustrerade reseskildringar som "Kär i Stockholm" (1955), "I Sovjet" (1969) och "Dödens Venedig" (1974) och serien om den fiktiva soldaten Käppärä i "Unohdettu sotilas" (1974), "30-åriga kriget" (1977) och "Efter hjältedöden" (1979). "Ödlorna" hör till ett av de få undantagen.

Trots att nästan alla de konkreta händelserna i "Ödlorna" skildras åtminstone en gång i någon annan av Tikkanens texter är den en stilmässigt unik del av författarskapet. Till skillnad från resten av författarskapet är den ett väldigt postmodernt verk var händelser skildras i en till synes osammanhängande ordning, verkligheten är svår att få grepp om och reflektioner utan konkret tid eller rum skapar abrupta pauser i narrativet. Det är tydligt att Tikkanen bollar mellan verklighet och fiktion i "Ödlorna", vilket är ett centralt drag i traumaskildringar. Gränsen mellan dessa två blir dock ännu mer diffus då en tar i beaktande resten av författarskapet. Vissa händelser som skildras i flera andra texter och därmed verkar i stora drag ha i verkligheten hänt blir desto svårare att få grepp om när läsaren märker att personers namn, dialoger och andra väsentliga detaljer har ändrats. Läsaren får en glimt av verkligheten bakom texten, men precis som i många andra traumaskildringar är verkligheten slöjad bakom diverse faktorer. Till dessa hör de ovannämnda minnets svårigheter att bearbeta händelser samt lidandet som en förövare av traumatiska händelser upplever. "Ödlorna" innehåller både ett hyperfokus på vissa händelser som skildras jämförelsevis mer sansat i Tikkanens andra texter samt reflektioner kring skuld, ansvar och frihet utan att komma fram till någon tillfredsställande slutsats. Dessa är bara ett par av de centrala faktorerna som gör "Ödlorna" till ett litterärt traumatiskt fruktbart forskningsobjekt. För att analysera traumaskildringen i "Ödlorna" och resten av Tikkanens författarskap är jag huvudsakligen inspirerad av Alan Gibbs och Joshua Pederson. Båda låter modern psykiatrisk traumaforskning informera deras tolkningar av traumaskildringar samt deras kritik av svagheterna inom tidigare litterär traumateori, vilka bidrar till en mer vetenskapligt robust litterär traumateori.

Forskningen resulterar i doktorsavhandlingen "Fragment av fasa - Traumaskildringen i Henrik Tikkanens författarskap" som står färdig våren 2029. Avhandlingen är både en av de första studierna inom litterär traumateori i en finlandssvensk kontext och en av de första studierna inom finlandssvensk litteraturvetenskaplig forskning i en litterär traumateoretisk kontext. Jag hoppas även bidra till litterära traumastudiers utveckling inom Svenskfinland samt till den finlandssvenska litteraturens introduktion till litterära traumastudier internationellt.

4. Databaser och makrotrender i Svenskfinland

Fredrica Nyqvist (hälsovetenskaper, Åbo Akademi) & Marina Näsman (socialpolitik, Åbo Akademi)

GERDA – En unik regional databas för forskning om äldre i Sverige och Finland

Syftet med denna presentation är att introducera GERDA-databasen (Gerontologisk Regional Databas) och visa dess potential som forskningsresurs för studier om äldre i Västerbotten, Österbotten, Södra Österbotten och på Åland. GERDA är ett samarbetsprojekt mellan forskare i Sverige och Finland och har sedan början av 2000-talet samlat in omfattande data om äldre personers livsvillkor, hälsa och välbefinnande. Databasen möjliggör både tvärsnittsstudier och longitudinella analyser, och utgör därmed en unik resurs för att förstå åldrandets komplexitet i ett nordiskt regionalt sammanhang. GERDA består av två databaser. Den första är en postenkät som har skickats ut vid fyra tillfällen: 2005, 2010, 2016 och 2021. Den ursprungliga målgruppen var 65- och 75-åringar i Västerbotten (Sverige) och Österbotten (Finland). Under årens lopp har både den geografiska och åldersmässiga omfattningen utökats. År 2021 inkluderades 65-, 70-, 75-, 80-, 85- och 90-åringar i Västerbotten, Österbotten, Södra Österbotten och på Åland. Totalt omfattar enkät-databasen idag material från över 30 000 personer. Frågorna i enkäten berör ett brett spektrum av teman, såsom socialt deltagande, åldersdiskriminering, hälsa, livstillfredsställelse, boende, trygghet, fysisk aktivitet och tillgång till stöd. En ny datainsamling planeras 2026.

Den andra databasen bygger på hembesök hos de allra äldsta – personer i åldrarna 85, 90, 95 år och äldre. Datainsamlingen har främst genomförts i Västerbotten, men Österbotten har deltagit vid två tillfällen (2005 och 2010). I den pågående datainsamlingen, som nu även inkluderar Åland, deltar Österbotten igen. Datainsamlingen har ett särskilt fokus på hjärnhälsa. Genom hembesöken samlas detaljerad information in om kognitiv funktion, välbefinnande, fysisk kapacitet, sociala resurser och levnadsförhållanden. Denna del av databasen ger en unik inblick i livssituationen för de allra äldsta, en grupp som ofta är underrepresenterad i forskning. Idag finns cirka 2 200 personer med i denna del av databasen. GERDA är resultatet av ett långvarigt samarbete mellan flera högskolor och universitet. Samarbetet har pågått i över två decennier och involverar Umeå universitet, Åbo Akademi, Yrkeshögskolan Novia, Högskolan på Åland och Seinäjoki Ammattikorkeakoulu. Projektet är tvärvetenskapligt och involverar forskare från flera discipliner, såsom socialpolitik, hälsovetenskaper, omvårdnad, socialt arbete och medicin. Den gränsöverskridande och mångvetenskapliga samverkan har varit avgörande för projektets framgång och för att säkerställa en bred och relevant datainsamling. Databasen har flera styrkor. Den longitudinella designen möjliggör analyser av förändringar över tid, vilket är särskilt värdefullt för att förstå åldrandets dynamik. Den geografiska bredden ger möjlighet att jämföra olika regioner med varierande demografiska och strukturella förutsättningar. Databasen möjliggör också jämförelser mellan svensk- och finskspråkiga äldre i Finland, vilket ger värdefulla insikter om hur språk och kultur kan påverka det goda åldrandet. Dessutom har GERDA en relativt hög svarsfrekvens och ett rikt datainnehåll, vilket stärker dess vetenskapliga användbarhet. GERDA har redan använts i ett stort antal forskningsprojekt och publikationer. Hittills har databasen legat till grund för över 120 vetenskapliga artiklar och 30 doktorsavhandlingar. Exempelvis har studier om ensamhet, åldersism, kognitiv funktion, depression, och närståendevård publicerats i internationella

tidskrifter. Den pågående datainsamlingen med fokus på hjärnhälsa öppnar nya möjligheter att studera risk- och skyddsfaktorer för kognitiv nedsättning, vilket är ett växande område inom gerontologisk forskning. Databasen är tillgänglig för forskare genom ansökan, och GERDA-center (www.gerdacenter.com) fungerar som en plattform för samverkan och kunskapsspridning

Barometern - den Finlandssvenska medborgarpanelen

Barometern – den finlandssvenska medborgarpanelen – har sedan 2019 etablerat sig som en central forskningsinfrastruktur för studier av opinion och politiskt beteende bland finlandssvenskar. Med cirka 8 000 deltagare och över 25 genomförda enkäter används Barometern av forskare, myndigheter och organisationer och har bidragit till både samhällsdebatt och akademisk publicering. Projektet Barometern 3.0 syftar till att vidareutveckla Barometern till ett internationellt ledande kompetenscentrum för survey- och opinionsforskning om språkminoriteter. Projektet möter tre centrala utmaningar: (1) snedvriden representation till följd av naturligt bortfall, (2) sjunkande svarsfrekvens och (3) behovet av att analysera komplexa surveydata. Dessa hanteras genom en innovativ rekryteringsstrategi med oproportionella strata för ålder och utbildning, experimentella studier av incitament för att öka deltagandet, samt utveckling av avancerade analytiska metoder och forskningsdesigner (t.ex. kvasiexperiment, surveyexperiment och longitudinella paneldata) inom ramen för MIDA-modellen. Genom dessa insatser stärker projektet Barometerns representativitet, svarsfrekvens och analytiska kapacitet. Resultatet blir en förnyad, hållbar och metodologiskt avancerad panel som gör det möjligt att empiriskt undersöka centrala samhällsfrågor om identitet, polarisering och politiskt beteende, och att positionera finlandssvenskar som en jämförbar population i nationella och internationella studier.

Ett polariserat samhällsklimat i Svenskfinland?

Samhällsklimatet avser den rådande stämningen och tonen i ett samhälle och påverkas av många olika saker. Ett polariserat samhällsklimat innebär att det finns en ökad klyfta och spänning mellan olika grupper och åsikter i samhället. Om avståndet mellan dessa blir för stort kan det leda till en ökad brist på förståelse och respekt vilket kan bidra till konflikter. Hur ser samhällsklimatet ut i Svenskfinland idag? Finns det åsikter och värderingar som delar oss och vilka konsekvenser får det? Hur ser vi på dem som tycker annorlunda? Denna presentation utgår från resultat från projektet "Ett polariserat samhällsklimat i Svenskfinland? – Omfattning, orsaker och lösningar".

Projektet tar sig an uppgiften att systematiskt studera den samhälleliga polariseringen i Svenskfinland. En grupp statsvetare undersöker orsakerna till och effekterna av de tendenser till polarisering i Svenskfinland som under senare år tagit sig uttryck i bland annat dåligt samhällsklimat i kommunfusionsfrågor och i att känslorna ofta tar över i debatter om exempelvis vindkraft, invandring och enspråkiga kontra tvåspråkiga lösningar.

Med hjälp av enkätmaterial från den finlandssvenska medborgarpanelen Barometern undersöker forskarna i vilken utsträckning det finns åsikts- och informationsbubblor i Svenskfinland. De undersöker också om man kan se värdebaserad och känsloladdad polarisering i anslutning till dessa bubblor och vilka effekter polariseringen i så fall har på individens åsikter och beteende. Projektet kommer dessutom att undersöka vilka faktorer som kan motverka polariseringen och dess effekter.

Projektet finansieras av Svenska litteratursällskapet i Finland och genomförs vid Institutet för samhällsforskning (Samforsk) vid Åbo Akademi. Mera av projektets resultat finns på projektets blogg: <https://blogs2.abo.fi/slspolarisering/blogg/>

Mapping cultural centers in Swedish-speaking Finland: A Typological and GISbased approach to cultural infrastructure

The goal of this doctoral research is to strengthen Finland's cultural infrastructure in rural and sparsely populated areas by examining the transformational potential of cultural centers. Cultural centers represent a largely under-researched yet crucial part of the cultural landscape, particularly in rural municipalities. A persistent challenge lies in the lack of a clear definition, which leads to inconsistent categorization and makes it difficult to assess their visibility in statistics, funding allocations, and cultural policy frameworks. This lack of recognition and standardized data collection not only affects scholarship but also has tangible consequences for communities: without visibility, cultural centers struggle to secure funding, and underserved municipalities risk losing access to vital cultural and social resources.

My doctoral project addresses these challenges by providing conceptual clarity, establishing a robust typology, and analyzing the societal impact of cultural centers in Finland. Based on a dataset of 259 facilities, I have developed a typology with four defining attributes—provider & creator, experience & active participation, diversity & multidisciplinary, and interaction & community orientation. This typology demonstrates that not all facilities labeled “cultural centers” fulfill the same societal functions. Socio-cultural centers, in particular, foster cultural participation, informal interaction, and democratic engagement. They provide structured yet open environments that resemble Oldenburg's “Third Places”—spaces outside home and work where community building and low-threshold participation occur.

The research pursues three overarching questions: 1. Definition – What is the essence of the concept of a cultural center? Which characteristics distinguish them from other cultural institutions in Finland? 2. Impact – What social, cultural, and economic benefits do rural cultural centers provide to their communities? How do they contribute to local identity, social cohesion, civic engagement, and sustainable rural development? 3. Distribution – How are cultural centers distributed across Finland, especially in Swedish-speaking municipalities? How does their situation compare to broader national trends, and what challenges and opportunities exist for Swedish-language centers in maintaining linguistic and cultural heritage?

Special attention is given to the Swedish-speaking regions of Finland, where cultural centers have historically played a central role in sustaining language, cultural practices, and identity. These facilities host diverse functions, including arts programming, cultural events, and community activities that reinforce linguistic heritage. Yet my research has shown that many of these institutions have long been overlooked in official statistics: due to imprecise definitions and weak data collection practices, a significant number of cultural centers in Swedish-speaking Ostrobothnia were absent from Statistics Finland's registers. By identifying their roles and needs, this research aims to support their recognition and integration into national cultural policy frameworks, thereby helping to safeguard cultural rights and ensure equitable access to cultural participation across the country.

In sum, the project combines conceptual analysis, typological clarity, and empirical mapping to demonstrate how cultural centers matter not only as facilities of culture but as infrastructures of cohesion, identity, and citizenship in minority and rural contexts.

Presentation The presentation will highlight one dimension of the doctoral research: the GIS-based mapping of cultural centers in Swedish-speaking Finland. By combining the newly developed typology with spatial analysis in QGIS, I examine how cultural centers are distributed across Finland and how their presence intersects with demographic, linguistic, and socio-economic variables.

While many mapping projects limit themselves to recording locations or facility types, this approach goes further by combining conceptual clarity with geospatial evidence. It allows both the distribution of cultural centers and the underlying structural patterns to be analyzed. By overlaying typology-based classifications with data on population density, public cultural expenditure, and linguistic diversity, the study reveals gaps and inequalities in cultural provision.

The presentation will focus on three main contributions: 1. Distribution patterns – Maps visualize the territorial spread of cultural centers across Finland and highlight contrasts between urban and rural regions. They show that rural areas, and particularly Swedish-speaking municipalities, are disproportionately underserved. 2. Minority perspective – Special attention is given to Swedish-speaking Finland, where cultural centers function as linguistic and cultural lifelines. Mapping demonstrates how these institutions sustain community cohesion, support cultural rights, and maintain identity in bilingual settings. This contribution is both conceptual—redefining cultural centers as social infrastructure—and empirical, by making visible institutions that national statistics had overlooked. 3. Policy implications – The spatial evidence has already produced tangible results: my research led to an update of Statistics Finland’s official records, with four Swedish-speaking centers (Ritz, Malakta, After Eight, and Abramsgården) added to the cultural statistics. More broadly, the maps serve as a diagnostic tool for locating underserved areas, questioning existing funding logic, and strengthening democratic, evidence-based cultural policy.

Through this dual lens of typology and mapping, the presentation demonstrates how methodological innovation can reshape the understanding of cultural infrastructure. It situates the Finland-Swedish case within broader European debates on cultural mapping and cultural policy, where questions of diversity, sustainability, and rural resilience are increasingly central.

Relevance The contribution addresses ongoing discussions about cultural infrastructure, particularly in rural contexts where access to cultural services is uneven. It offers:

- Methodological innovation: the combination of concept analysis with GIS mapping, enabling a systematic overview of distribution and gaps.
- Mapping perspective: a first empirical account of the distribution of cultural centers in Swedish-speaking Finland, providing a baseline for further research on diversity and access.
- Policy relevance: by visualizing where facilities are concentrated or lacking, the study offers an evidence base for more accurate data collection and for considering how cultural infrastructure is supported across regions.

By combining conceptual clarity with spatial analysis, this presentation highlights cultural centers not simply as statistical units, but as social spaces essential to cohesion, democracy, and cultural sustainability, especially in rural and minority regions.

5. Svenska identiteter, religion, och kultur

Blanka Henriksson (folkloristik, Åbo Akademi)

Att passera som svensk(språkig)

Migrationen från Finland till Sverige har långa traditioner och även om arbetskraftsmigrationen var som högst under andra hälften av 1900-talet är det vanligt speciellt hos unga vuxna svenskspråkiga finländare att flytta till Sverige för en kortare eller längre period. Motiven till flytt är studier, arbete eller chansen till äventyr, men för många som kommer från den svenskspråkiga minoriteten är också möjligheten att leva på sitt eget modersmål en viktig drivkraft. I denna artikel analyseras ett intervjumaterial med unga vuxna svenskspråkiga finländare som bor i Sverige med utgångspunkt i det teoretiska perspektivet ”passing”. Passing, eller att passera, är i detta sammanhang liktydigt med att göra sig osynlig i mängden för att inte avslöjas som avvikande från den identitet eller grupp man eftersträvar att tillhöra. Passing handlar om att underkasta sig dominerande normer – i det här fallet normer av vad som räknas som svenskt i Sverige – och låta sig styras av dem, men också om att försöka styra hur andra uppfattar en. Trots att informanterna har svenska som modersmål och upplever sig delaktiga i en gemensam svenskspråkig kultur tillåts de inte passera som svenskspråkiga bland majoritetsbefolkningen i Sverige. För att passera måste de ändra sitt språk på olika sätt, gällande allt från ordförråd och uttal till syntax och användningen av positiva uttryck. Informanterna tillskrivs ett utanförskap och en invandraridentitet som de inte identifierar sig med. De har ju trots allt varken flyttat över en upplevd kulturgräns eller en egentlig språkgräns. Men de berättar hur de anpassar sig till, eller gör motstånd mot, ett vad de uppfattar som specifikt svenskt sätt att vara.

Sofija Lazić Pedersen (praktisk teologi, Åbo Akademi)

De finlandssvenska psalmerna som en del av det nordiska - gemensamma psalmer i fyra nuvarande psalmböcker i Finland, Sverige, Danmark och Norge

Med utgångspunkt i den finlandssvenska psalmboken undersöker jag i min avhandling hur psalmer migrerat mellan de nordiska länderna. Vilka psalmer delar vi, vad stannar i respektive land och varför? Vad kan vi dra för lärdomar när vi förnyar psalmböcker? En specifik fråga handlar om den ringa mängd av finlandssvenskt material som förflyttat sig till rikssvenska psalmböcker, trots att språkbarriären är obefintlig. Min forskning är en direkt förlängning av Gustav Björkstrands arbete, men tar ett bredare nordiskt grepp, som utgår direkt från psalmerna i psalmböckerna, snarare än författarna. Jag är ett år in i avhandlingsarbetet och arbetar för närvarande med konkordanser över texter och melodier som vi delar. Konkordanserna är ett av syftena med arbetet, att identifiera delade psalmer och melodier. Dessa kan användas vid gemensamma nordiska gudstjänster, i de nordiska länderna samt i utlandsförsamlingar, men kanske särskilt i församlingarna nära gränserna, där församlingsbor och deras familjer har rötter i flera kulturer.

Anna Henning (socialpsykologi, Svenska social- och kommunalhögskolan vid HU),

Saga Rosenström & Jenny Stenberg-Sirén

Forskningsprojektet Modersmål och fäders land – ungas tankar om språk, identitet och nationalitet i studentuppsatser

Projektet **Modersmål och fäders land – ungas tankar om språk, identitet och nationalitet i studentuppsatser** är ett forskningsprojekt vid Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet. Projektet har fått finansiering av Kulturfonden *för att undersöka svenskspråkiga unga finländares syn på språk, identitet och nationalitet*, eftersom just det kan ha stor betydelse för den svenskspråkiga minoritetens framtid i Finland och relationerna mellan språkgrupperna. Som material används studentexamensuppsatser från två provomgångar, vilket ger ett stort och unikt material som möjliggör både kvalitativa och kvantitativa analyser.

De unga i Svenskfinland växer upp i språkförhållanden som varierar stort, med flera olika språk och språkgrupper att förhålla sig till. Till exempel har flera utvärderingar bekräftat att kunskaperna i finska varierar mycket bland svenskspråkiga unga. I en utvärdering av hur kunskaperna i A-finska utvecklats från årskurs 6 till årskurs 9 visar Nationella centret för utbildningsutvärdering att skillnaderna mellan språkområdena är markanta. Utvärderingen visar att många unga i svenskspråkiga områden, främst i västra Finland, har väldigt bristfälliga kunskaper i finska och att skillnaden till unga i t.ex. södra Finland är enorm. Det här kan antas påverka förhållningssättet till det finska i Finland.

Över lag kan den språkliga kontexten antas ha stor betydelse för individens språkbruk och förhållningssätt till de olika språken. Även om svenskan i Finland allmänt kan sägas ha en god objektiv vitalitet är det uppenbart att språkförhållandena och språkkunskaperna varierar både på individnivå och regionalt. Såsom tidigare studier visar, har även känslan av nationstillhörighet en betydelse för inställningen till andra språkgrupper. Hur man förhåller sig till språk, språkkunskaper och flerspråkighet kan alltså få stora implikationer för relationerna mellan språkgrupper och för språkliga minoriteters möjlighet att på lika grunder fungera inom ett land. Därför är frågor om inställningen till språk viktiga att undersöka.

I det här forskningsprojektet undersöker vi sålunda hur unga i svenskspråkiga gymnasier i Finland förhåller sig till de två nationalspråken och den språkliga mångfalden i samhället. Ser de ett samband mellan sina egna språkkunskaper och sin identifikation som finländare? Ser de ett samband mellan språkkunskaper och vem som kan anses vara finländare? Finns det regionala skillnader mellan hur de positionerar sig till andra språk i sin omgivning och i deras syn på nationalitet? Hur ser de på betydelsen av flerspråkighet, språklig variation och språkkunskaper?

Studentexamensuppgifterna i modersmålets ena prov, skrivkompetensprovet, handlade våren 2021 om nationalitet, identitet och kultur. Våren därefter, 2022, handlade skrivkompetensprovet om språk. De uppsatser som de studerande skrivit i dessa skrivkompetensprov utgör materialet i vårt projekt.

Forskningsprojektet inleddes i praktiken hösten 2024 och för tillfället är två forskare anställda, en på heltid och en på deltid. Projektet leds av universitetslektorn i journalistik Jenny Stenberg-Sirén och universitetslektorn i socialpsykologi, Anna Henning.

Avsikten vid konferensen *Forum för finlandssvensk forskning* är främst att presentera forskningsprojektet som helhet, men möjligen också preliminära resultat. Från projektets sida deltar doktorand Saga Rosenström, Jenny Stenberg-Sirén och Anna Henning.

6. Språk som politik och politiserande av språk

Daniel Kawecki (statsvetenskap, Helsingfors universitet & Åbo Akademi)

Ethnolinguistic Attitudes as Drivers of Affective Polarization against Ethnic Parties: The Case of the Swedish People's Party in Finland

Denna artikel publicerades 2024 i *Ethnopolitics* samt ingår i min avhandling "Den affektiva polariseringens mekanismer i 2000-talets Finland". Artikeln utnyttjar språkfrågan för att belysa sambandet mellan etnolingvistiska motsättningar och affektiv polarisering. Tidigare forskning pekar på en länk mellan etnisk representation i partisystemet och högre grader av affektiv (parti)politisk polarisering, men de specifika mekanismerna bakom detta samband är ej kända. I studien ses Svenska folkpartiet (SFP) som ett etniskt parti vars *raison d'être* är att företräda en etnolingvistisk befolkningsgrupp, svenskspråkiga finländare. Studien undersöker hur majoritetsbefolkningens språkpolitiska attityder samt etniska fördomar påverkar de affektiva utvärderingarna av detta parti. Tidigare forskning visar att högerpopulistiska partier mobiliserar väljarstöd utifrån missnöje med samhällets grad av anpassning till minoritetens behov snarare än utifrån fördomar mot minoritetsgruppen. Studien testar antagandet att negativ affekt mot SFP i första hand likaledes har ett samband med just språkpolitiska attityder snarare än fördomar mot svenskspråkiga. Vidare testas antagandet att dessa attityder spelar en särskilt framträdande roll för att driva affekt mot just SFP i egenskap av etniskt parti, även om det också är tänkbart att de påverkar utvärderingar av andra partier som positionerar sig kring Finlands tvåspråkighet.

De språkpolitiska attityderna delas in i sociotropiska attityder som berör uppfattningar om vad som är bra eller riktigt för samhället i stort och egotropiska attityder som berör uppfattningar om vad som är fördelaktigt för individen själv. Begreppen är hämtade ur litteraturen om ekonomisk röstning där vad som är bra för ekonomin i stort kan skilja sig från vad som är bra för enskilda individer. På motsvarande sätt kan man skilja mellan språkpolitiska attityder kring svenskans övergripande ställning i det finländska samhället och uppfattningen om den personliga nyttan av svenskan. De sociotropiska attityderna mäts genom att respondenten tar ställning till påståenden om Finland som ett tvåspråkigt land med två starka nationalspråk, finska och svenska, medan påståendena som mäter egotropiska attityder handlar om svenskans användbarhet och respondentens intresse att lära sig språket.

Resultaten visar att sociotropiska attityder har ett starkt samband med affekt mot SFP. Detta samband är även unikt för just attityderna mot SFP, medan inställningen till andra partier påverkas i betydligt lägre grad. Skillnaden i affekt mellan de med mest negativ och mest positiv attityd var 2,93 poäng på den tiogradiga gilla–ogilla-skalan. Detta tyder på att acceptansen av svenskans ställning i Finland är intimt sammankopplad med en positiv syn på svenska folkpartiet. Egotropiska attityder hade ingen statistiskt signifikant effekt på inställningen till SFP bland befolkningen i stort, men undantag för den väljargrupp som röstat på sannfinländarna. Här spelar den personliga inställningen till svenskans nytta och viljan att lära sig språket en stark roll, främst som bidragande orsak till negativ affekt mot Svenska Folkpartiet. Det innebär alltså att de sannfinländare som har negativa egotropiska attityder ogillar Svenska folkpartiet ännu starkare än andra partiets väljare, medan de som har positiva egotropiska attityder inte skiljer sig nämnvärt från andra partiets väljare.

Etniska fördomar mot svenskspråkiga hade visserligen också en statistiskt signifikant effekt på attityderna mot SFP. Denna var dock endast cirka en fjärdedel av effekten från sociotropiska attityder, och framför allt var den inte unik för SFP utan drabbade Vänsterförbundet och De gröna lika starkt. Detta tyder på att attityden fångar upp en underliggande politisk dimension som inte nödvändigtvis handlar om fördomar specifikt mot svenskspråkiga.

Vidga vyer – nordisk receptiv flerspråkighet i Finland: en resurs för fördjupat nordiskt samarbete

Syftet med vårt blivande forskningsprojekt (tre post-doc-forskare och två doktorander) är att analysera finskspråkiga finländares förutsättningar för att förstå norska och danska med grund i sina kunskaper i svenska (receptiv flerspråkighet) genom att kombinera språkpolicyforskning och forskning i receptiv flerspråkighet som lingvistiskt fenomen. En ny synvinkel i projektet är att våra informanter är i huvudsak andraspråkstalare i svenska: forskningen i receptiv flerspråkighet har hittills fokuserat på infödda talare. En undersökning (Delsing & Lundin Åkesson 2005) visar dock att finskspråkiga gymnasisters förmåga att förstå norska och danska med hjälp av sina svenskkunskaper är tämligen svag, men samtidigt finns det andra studier som visat att det inte finns några absoluta hinder för att andraspråkstalare av svenska ska kunna förstå danska och norska (Börestam 2001, Nyqvist 2022). Bland våra informanter finns även minderåriga, vilket också är sällsynt i den tidigare forskningen i receptiv flerspråkighet, samt diplomater som över huvud taget sällan intervjuas i språkfrågor trots att språk utgör en central aspekt av diplomati.

Nedgången i finländarnas språkkunskaper och därmed i den nationella språkreserven har flera negativa konsekvenser för Finland, och näringslivet har redan länge påpekat att det behövs bättre kunskaper i flera olika språk för att öka Finlands konkurrenskraft. Med tanke på de nordiska ländernas betydelse som samarbetspartners och referensram är de skandinaviska språken en viktig språkgrupp. Exempelvis Nordiska ministerrådet håller fast vid grannspråksförståelsen mellan danska, norska och svenska för att betona den nordiska samhörigheten. Därför har Nordiska ministerrådet valt en modell som bygger på å ena sidan den receptiva språkförståelsen mellan danska, norska och svenska och å andra sidan engelska. Engelskan är ett sätt att inkludera, men faktum är att de skandinaviska språken ändå har en särställning i Norden. Att personer som deltar i nordiskt samarbete har goda kunskaper i ett skandinaviskt språk och receptiva kunskaper i grannspråken ger starkare tillträde också till informella sammanhang.

Det viktiga är inte att alla finländare behärskar svenska på en sådan nivå att man kan förstå även norska och danska, utan att ta vara på de grupper som har potential att nå en sådan nivå. Sådana är å ena sidan språkbads elever, som når en mycket bra kunskapsnivå i svenska redan i en tidig ålder och å andra sidan universitetsstudenter i nordiska språk, studenter i de tvåspråkiga kandidatprogrammen vid Helsingfors universitet som i framtiden kan tänkas delta i nordiskt samarbete samt övriga vuxna som redan valt att arbeta med nordiska frågor. De nordiska grannspråken nämns dock bara mycket kortfattat i läroplansgrunderna för grundläggande och gymnasieutbildning med finska som undervisningsspråk. Därför är det sannolikt att många finskspråkiga ungdomar inte är medvetna om sin potential att kunna förstå norska och danska med hjälp av sina kunskaper i svenska.

För att utveckla undervisningen i receptiv flerspråkighet förutsätts för det första en vision om målet, dvs. en uppfattning om vilka språkfärdigheter som ska nås och vilka behov som finns i det nordiska samarbetet inom de olika samhällsdomänerna (t.ex. handel, kultur, miljöfrågor, försvar). Denna kunskap vill vi nå genom att även intervjua ambassadörer och övriga diplomater vid Finlands ambassader i Norden. För det andra behöver man undersöka på vilken nivå de faktiska receptiva kunskaperna i norska och danska nu är t.ex. hos språkbads elever eller studenter i de tvåspråkiga kandidatprogrammen för att kunna utveckla deras svenskundervisning. Ett praktiskt syfte med

projektet är att öka kunskap om receptiv flerspråkighet och att framhäva att en av fördelarna med goda kunskaper i svenska är möjligheten att lära sig att förstå även norska och danska på en hög nivå.

Referenser

Börestam, U. 2011. Språkbytare och språktänjare. Nordisk Språkgemenskap ur andraspråksperspektiv. Sprog i Norden: 83–108.

Delsing, L-O. & Lundin Åkesson, K. 2005. Håller språket ihop Norden? En forskningsrapport om ungdomars förståelse av danska, svenska och norska. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.

Nyqvist, E-L. (2022). Danska på svenskt språkbad i Finland – 15-åringar läser på ett grannspråk. Sprogforum 74, 91–98

Språk i tider av omvälvning: Hur sociopolitiska förändringar påverkar språkanvändningen i näringslivet i Finland och Sverige.

De senaste utvecklingarna i Finlands geopolitiska ställning understryker betydelsen av ett starkt regionalt samarbete med Sverige, också utöver försvars- och säkerhetssektorerna. Som grannländer med djuprotade historiska och ekonomiska band upprätthåller Finland och Sverige starka handelsförbindelser, betydande gränsöverskridande rörlighet och en tradition av kulturell och språklig sammankoppling. Frammarschen av det engelska språket och demografiska förändringar såsom migration har dock förändrat det språkliga landskapet i båda länderna. (Nordic Co-operation, 2024; Finland Abroad, 2025)

Detta fyraåriga postdoktorala projekt som påbörjades i mars 2025 undersöker relationen mellan International Business (IB), språkideologier och sociopolitiska förändringar, med syftet att förstå hur förändringar i den yttre miljön påverkar uppfattningar och praxis relaterade till språk inom och mellan organisationer. Forskningsområdet International Business (IB) erkänner språkets centrala roll i affärslivet. Språk är inte bara verktyg utan betraktas snarare som avgörande faktorer för kommunikation och grunden för kunskapsutveckling i organisationer (Piekkari et al., 2015). IB-forskningen har nyligen börjat intressera sig för språkideologier – gemensamma uppfattningar om språk som tas för givet inom sociala grupper (Vessey, 2017). Dessa ideologier är externa samhällsfaktorer som anställda tar med sig till arbetet och som påverkar hur de ser på och reagerar på språkbruk på arbetsplatsen (Lønsmann, 2014; Piller, 2011; Barner-Rasmussen et al., 2024).

En av de vanligaste språkideologierna i det europeiska närings- och samhällslivet är ideologin ”ett land, ett språk” eller ”en region, ett språk”, som bygger på tanken att utvecklingen av nationell eller regional identitet och enhetlighet är beroende av ett gemensamt språk (Barner-Rasmussen et al., 2024). Traditionellt har språk spelat en viktig roll för att främja en känsla av gemenskap i Norden, där förmågan att kommunicera på svenska eller skandinaviska har ansetts viktigt för företagssamarbete (Wahlbeck 2022). Sociopolitiska utvecklingar som ökad migration och engelskans dominans utmanar dock förståelsen och användningen av det svenska språket (Nordic Co-operation, 2024). Enligt en rapport från Finlands utbildnings- och kulturministerium (2024) har antalet finska elever som tar studentexamen på svenska minskat betydligt under de senaste 20 åren, och många elever har svårt att fullfölja sina obligatoriska svenskastudier inom högre utbildning.

Samtidigt som kunskaperna i svenska visar en nedåtgående trend i Finland ökar den politiska viljan att fördjupa samarbetet mellan Finland och Sverige. För att driva på tillväxt och konkurrenskraft i en situation präglad av global instabilitet har Finlands och Sveriges regeringar nyligen åtagit sig att stärka gränsöverskridande rörlighet och integration samt maximera potentialen i den gemensamma arbetsmarknaden (Regeringskansliet, 2024).

Målet med detta forskningsprojekt är att ge praktiska insikter om de kompetenser och språkiga färdigheter som krävs för att säkra Finlands ekonomiska framgång i framtiden. Forskningen använder kvalitativa metoder och bygger på djupintervjuer med både finsk- och svenskspråkiga personer som har flyttat mellan Finland och Sverige, samt med chefer och beslutsfattare på företag och organisationer som är verksamma i både Finland och Sverige. Sekundära data (t.ex. företagskommunikationsmaterial som nyhetsbrev eller pressmeddelanden) kommer att användas för att få insikter om hur språkanvändningen i finska och svenska företag har förändrats över tid.

Referenser:

Barner-Rasmussen, W., Gaibrois, C., & Wilmot, N. V. (2024). Perfection, hybridity or shutting up? A cross-country study of how language ideologies shape participation in international business. *International Business Review*, 33(1), 102189.

Finland Abroad (2025) Kahdenväliset suhteet. URL: <https://finlandabroad.fi/web/swe/kahdenväliset-suhteet>

Lønsmann, D. (2014). Linguistic diversity in the international workplace: Language ideologies and processes of exclusion. *Multilingua*, 33(1-2), 89-116.

Nordic Co-operation (2024) The Nordic languages. URL: <https://www.norden.org/en/information/nordic-languages>

Piekkari, R., Oxelheim, L., & Randøy, T. (2015). The silent board: How language diversity may influence the work processes of corporate boards. *Corporate governance: An international review*, 23(1), 25-41.

Piller, I. (2017). *Intercultural communication: A critical introduction*. Edinburgh University Press.

Regeringskansliet (2024). Svensk-finsk samarbetsförklaring. URL: <https://www.government.se/contentassets/17554e8644bb41c7a01e5d57a2a357c9/240916-deklaration-om-svensk-finsksamarbete-svenska.pdf>

Undervisnings- och kulturministeriet (2024). Ruotsin kielen osaaminen heikentynyt, kun pakollisuus poistui ylioppilastutkinnosta. URL: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/ruotsin-kielen-osaaminen-heikentynyt-kun-pakollisuuspoistui-ylioppilastutkinnosta>

Vessey, R. (2017). Corpus approaches to language ideology. *Applied Linguistics*, 38(3), 277-296.

Wahlbeck, Ö. (2022). Ethnic boundary making among Swedish migrants in Helsinki. *Ethnic and Racial Studies*, 45(16), 168–188.

Tvåspråkigheten som symbolisk policy

Trots att normen i en finländsk kontext är att 'tvåspråkigheten skall genomsyra all verksamhet' är det i de flesta fall väldigt få som utgår från att tvåspråkighets-policyn skall realiseras. Finland har två nationalspråk och finskans och svenskans ställning är i lagstiftningen likställd och juridiskt sett stark och språklagstiftningen är tydlig. På strategisk nivå och i policydokument hanteras frågan om tvåspråkighet ofta genom olika varianter av anteckningar i stil med 'Tvåspråkigheten är en positiv styrka för vårt land', 'De språkliga behoven beaktas i utvecklingen av fungerande servicestigar och till exempel i arbetet med att utveckla digitala lösningar fästs avseende vid den svenskspråkiga befolkningens tillgång till service' samt 'Tjänsterna ska tryggas jämnt på båda nationalspråken.' (alla från regeringsprogrammet för Petteri Orpos regering).

Det finns ett gap mellan lag och förverkligande. Baserat på till exempel Språkbarometern vet vi att språkminoriteternas rättigheter inte alltid uppfylls (Språkbarometern 2024). Vi vet också att tillgången till service varierar stort beroende på i vilket geografiskt område vi rör oss (ibid.). Därtill vet vi en hel del om bakomliggande orsaker som bristande språkkunskaper eller icke-genomtänkt organisering. (Samtidigt måste man erkänna att en del av formuleringarna kring tvåspråkighet i praktiken nästan omöjliga både att implementera och utvärdera.)

Implementeringsteori utgår från att för att god implementering skall ske bör de som skall implementera normer förstå eller veta vad normerna går ut på, kunna implementera dem (eller ha tillräckliga kunskaper, mandat, resurser etc.) och därtill vilja implementera dessa normer. (jfr Pressman & Wildawsky 1973). Det är rimligt att utgå från att de flesta politiker och tjänstemän känner till att Finland är ett tvåspråkigt land och att det renderar vissa skyldigheter. Samtidigt är det också nödvändigt att konstatera att fler av dem inte har särskilt djup kunskap om varken minoriteters behov i allmänhet eller utgångspunkter för det svenska i Finland i synnerhet. Tvåspråkigheten är på det stora hela inte en resursfråga, bortsett från att kunskaperna i svenska varierar kraftigt och insikterna om hur man borde organisera för att gynna service på två språk kan halta. Den största stötestenen är fortsättningsvis viljan. Syftet med den föreliggande insatsen handlar om det sistnämnda och utgår från ett försök att teoretiskt förklara vissa empiriska iakttagelser.

Hypotesen är att trots att normen i en finländsk kontext är att 'tvåspråkigheten skall genomsyra all verksamhet' så är det i de flesta fall bara få som utgår från att tvåspråkigheten som policy skall realiseras. Trots att den finländska förvaltningsapparaten benägenhet att implementera allehanda normer i allmänhet är stor, ses tvåspråkigheten som en politisk fråga, som det är helt legitimt att nonchalera. (Myndigheternas ansträngningar gällande exempelvis tillgänglighetsdirektivet ter sig större än gällande språklagen.) Idéappret (artikelutkastet) kommer teoretiskt att diskutera normer om tvåspråkighet som pseudopolicies eller symboliska policies, som 'har med politik att göra, dvs de är policies 'for show' (McConnell 2020), där man påtalar ett problem utan att egentligen komma med lösningar, för att det är lättare, mindre riskabelt eller upprätthåller politisk status quo (McConnell 2018, 2020, Gustafsson 1983).

Det här kunde studeras empiriskt, till exempel med hjälp av någon lämplig panel. Dels kunde man ställa frågor om språkolicies i relation till andra policies (dataskydd, tillgänglighetsdirektiv, vad mer?), dels kunde man rakt ut fråga om varför implementeringen av svensk service eller service på svenska områden uteblir (trots att det ger folk dåligt samvete och därmed är provocerande). En helt annan väg skulle vara att studera vilka frågor som ställs i till exempel kandidattest inför val. Vi ställer inte frågor

om GDPR eller dataskydd inför varje val. Att det ställs frågor om svenska leder i praktiken till att det är tillåtet att betrakta svensk service som en politisk fråga.

7. Upprätthållande av den finlandssvenska institutionen genom individen och kollektivet

Lina Metsämäki (nordisk folkloristik, Åbo Akademi) & Sofia Wanström

Varför få barn idag? Moralisk ekonomi och affektiva praktiker i framtidsnarrativ om reproduktiva beslut

Vi ämnar presentera en idé till ett forskningsprojekt. Syftet med projektet är att undersöka vilka framtidsnarrativ som är relevanta för personer som inom en nära framtid ska fatta reproduktiva beslut om att få eller inte få barn och vilka känslomässiga förhållningssätt som präglar dessa beslut. Vi tar avstamp i tre områden som påverkar personers beslut: personliga önskningar, sociala normer, och ekonomiska och miljömässiga realiteter. Samtliga kategorier ses som genomsyrade av moraliska antaganden om vad som ses som rätt och rättvist. Vi undersöker dessa områden med hjälp av frågelistsvar och intervjuer utgående från begreppen moralisk ekonomi och affektiva praktiker. De centrala frågeställningarna är: På vilka sätt förhandlar och uttrycker personer moraliska och känslomässiga avvägningar kopplade till reproduktiva beslut, och hur formar dessa processer framtidsnarrativ om att skaffa barn eller inte? Hur uppfattas vissa val som mer legitima eller önskvärda än andra inom denna moraliska ekonomi?

Vi ser beslutet att få eller inte få barn som en nyckel till att förstå de värderingar och framtidsbilder som präglar människor idag. Vi avser utforska hur personer förhandlar med olika normer och ideal i sina reproduktiva beslut samt vilka känslomässiga förhållningssätt som präglar dessa beslut. Reproduktiva beslut görs i en komplex kontext av olika, ibland motstridiga, normer och ideal. Individer förhandlar inte bara med sina egna individuella mål och önskningar, utan även med samhällsnormer kring jämställt och intensivt föräldraskap samt med ekonomiska realiteter och hållbarhet. (Mustosmäki & Sihto 2019; Raudasoja et al. 2022; Sevón 2012 Bauman 2003; Beck & Beck-Gernsheim 1995 Fjell 2022).

Befolkningsstatistik kan påvisa utvecklingar men säger lite om varför människor fattar de reproduktiva beslut de gör. Det är denna lucka föreliggande studie avser adressera. Genom att skifta fokus från nationella trender till individers egna berättelser kan vi synliggöra hur beslut om barn är inbäddade i moraliska och känslomässiga överväganden. Studien bidrar därmed med ett inifrån-perspektiv som kan komplettera statistiska analyser och öppna för nya sätt att förstå besluten kring att få eller inte få barn. I insamlingsfas 1 sänds en kvalitativ frågelista ut kring temat barn som livsval med fokus på hela Svenskfinland för att ge en temat bredd och kontext. Insamlingsfas 2 har fokus på intervjuer. 40 semi-strukturerade intervjuer med svenskspråkiga finländare i Egentliga Finland i åldern 20–40 utförs. Urvalet inkluderar personer med varierande kön, sexualitet, socioekonomisk bakgrund och plats för att fånga en bredd av erfarenheter. Vi fokuserar på individer som vill få barn, inte vill få barn, och sådana som är osäkra.

Undersökningen avgränsas till det svensktalande Finland. Svensktalande finländare har något lägre barnlöshet, men uppvisar samma nedåtgående trend som i resten av befolkningen (Rotkirch et al. 2018). På grund av denna grupps aningen annorlunda reproduktiva beteende är det intressant att undersöka. Materialet analyseras med narrativanalys (Wanström & Marander-Eklund 2024) med fokus

på begreppen moralisk ekonomi och affektiva praktiker. Moralisk ekonomi ses här som en förhandlingsram inom vilket individer och institutioner förhandlar om vad som är rätt och rättvist (Sayer 2011). Med begreppet affektiva praktiker (Wetherell 2013) framhävs känslor som en central del av reproduktiva beslut. Känslor förstås här som relationella och performativa—de formas i mötet med objekt och normer, samtidigt som de formar hur dessa upplevs (Ahmed 2004). Att vilja eller inte vilja ha barn kan därmed ses som ett känslomässigt meningsskapande praktik, där moraliska ställningstaganden blir synliga genom affekt. Utgående från tidigare forskning kan beslutet att skaffa barn förstås som en avvägning mellan tre typer av faktorer:

Personliga önskningar och självförverkligande

Sociala normer och förväntningar kring relationer och föräldraskap

Ekonomiska och miljömässiga faktorer

Projektet består av två delstudier. Delstudie 1 fokuserar på de ekonomiska och miljömässiga faktorerna, medan delstudie 2 lyfter fram personliga önskningar och självförverkligande. Sociala normer är närvarande i båda delstudierna.

ILAAG: ett projekt med fokus på äldres frivillig- och föreningsengagemang i Österbotten

Syftet med ILAAG-projektet är att undersöka äldres samhällsengagemang i Österbotten med fokus på frivillig- och föreningsverksamhet. Projektet kombinerar och bygger vidare på den kunskap som erhållits inom projekten CIVEX (www.civex.eu, 1.10.2021-30.9.2024) och AgeMin (<https://research.abo.fi/sv/projects/social-inclusion-among-older-adultsfocus-on-linguistic-minorities-2>, 1.8.2019-31.7.2021). I CIVEX-projektet undersöktes äldres exkludering från samhällsengagemang i Europa medan AgeMin fokuserade på äldres sociala inkludering sett ur ett språkligt minoritetsperspektiv. Avsikten med presentationen är att ge en introduktion till det nystartade projektets innehåll och kommande aktiviteter.

Äldres engagemang i frivillig- och föreningsverksamhet utgör en samhällsbärande resurs och är centralt för ett aktivt och hälsosamt åldrande. Samtidigt kan det antas att den tid vi lever i formar och förändrar samhällsengagemangets intensitet, form och förutsättningar. På ett övergripande plan kan till exempel förändringar i välfärden i förlängningen antas ha ett samband med äldres deltagande i frivillig- och föreningsverksamhet. Detta har bland annat aktualiserats denna regeringsperiod under vilken märkbara nedskärningar i bidrag till tredje sektorn har gjorts. Detta kan ses som oroväckande bland annat med tanke på att äldre själva har lyft fram vikten av lokala föreningar och frivilligorganisationer för sitt samhällsengagemang i våra tidigare forskningsprojekt. Det saknas dock forskning om äldres engagemang sett från organisationernas perspektiv.

Att studera äldres samhällsengagemang i Österbotten är även relevant ur ett språkligt minoritetsperspektiv. Föreningsverksamhet och frivilligarbete kan ses som essentiellt för den svenskspråkiga befolkningens livskraft/vitalitet. Samtidigt kan nedskärningar i bidrag till tredje sektorn särskilt drabba den svenskspråkiga befolkningen med tanke på att tidigare forskning visat på att språkliga minoriteter är mer utsatta för dylika typer av reducering i service. Tidigare studier gällande äldres engagemang i frivilligarbete och föreningar i Österbotten indikerar samtidigt att svenskspråkigas deltagande är högre än finskspråkigas. Det saknas dock forskning på hur samhällsengagemanget bland äldre i Österbotten har förändrats över tid. Därtill saknas det forskning som inkluderar äldre från andra regioner i Svenskfinland.

Forskningen som bedrivs inom ILAAG-projektet ämnar adressera de ovannämnda kunskapsluckorna. Genom att undersöka förändringar i äldres samhällsengagemang över tid och intervjua personer som arbetar med att organisera frivillig- och föreningsverksamhet utökas kunskapsbasen för vad som hindrar och möjliggör deltagande. Österbotten är en intressant region att utgå från sett från ett språkligt minoritetsperspektiv med tanke på att den svenskspråkiga befolkningen lokalt kan utgöra en majoritet även om den nationellt är i minoritet. Projektet tillämpar också ett jämförande perspektiv där Österbotten jämförs med andra regioner i Svenskfinland där andelen svenskspråkiga är lägre.

I projektet används mixad metod, det vill säga en kombination av kvantitativa och kvalitativa metoder. För att undersöka trender i äldres samhällsengagemang används både redan insamlat kvantitativa data och data som samlas in under projekttiden (GERDA och Barometern). En kvalitativ ansats används för att undersöka äldres samhällsengagemang från ett organisationsperspektiv genom fokusgruppintervjuer.

Målet med projektet är en fördjupad kunskapsbas gällande förändringar i samhällsengagemang över tid såväl lokalt och nationellt som internationellt. Resultaten förväntas bidra till en ökad förståelse för hur äldres engagemang i frivillig- och föreningsverksamhet kan stärkas i framtiden. Internationellt sett är till exempel forskning som inkluderar ett organisationsperspektiv när samhällsengagemang undersöks ovanligt. Att främja äldres samhällsengagemang är även i linje med både Social- och hälsovårdsministeriet och Världshälsoorganisationens riktlinjer om aktivt och hälsosamt åldrande. Projektet rör sig därmed mellan det unika och kontextspecifika som frivillig- och föreningsverksamheten i Österbotten utgör och det som har kontextövergripande, internationell, relevans. Projektets resultat förväntas vara användbart för att informera beslutsfattande och utveckling av praktisk verksamhet. Tack vare projektets aktiva involverande av tredje sektorns organisationer, föreningar och äldre själva främjas möjligheterna för spridning och implementering av projektets resultat.

Ensamhet bland svensk- och finskspråkiga äldre i Finland: en longitudinell studie av individuella och sociomiljömässiga riskfaktorer

Jag önskar presentera ett artikelutkast på min doktorsavhandling första studie. Studien går under rubriken "Loneliness among Swedish- and Finnish-speaking older adults in Finland: a longitudinal study of individual and socioenvironmental risk factors" och är skriven på engelska. Ensamhet är en negativ och subjektiv upplevelse som medför risker för individens psykiska och fysiska hälsa. Även om ensamhet kan förekomma under hela livsloppet, är det särskilt vanlig bland yngre och bland de allra äldsta, d.v.s personer över 80 år. I takt med att den äldre befolkningen växer globalt, förväntas antalet individer som upplever ensamhet att öka markant. Tidigare forskning visar att riskfaktorer för ensamhet är ojämnt fördelade och varierar mellan olika befolkningsgrupper. Österbotten utgör ett tydligt exempel, där skillnader i välkända riskfaktorer för ensamhet – såsom hälsotillstånd, sociala relationer och tillit – har påvisats mellan den finskspråkiga majoriteten och den svenskspråkiga minoriteten.

Studier visar att finskspråkiga äldre i Österbotten upplever högre grad av ensamhet jämfört med svenskspråkiga i regionen. Individuella och sociomiljömässiga riskfaktorer kan delvis förklara denna variation men ger inte en fullständig förståelse för varför dessa skillnader existerar. Hur kan två språkgrupper som lever sida vid sida, omgiven av samma kontextuella sammanhang, uppleva ensamhet på olika vis? Eftersom språkgrupperna delar kontextuella sammanhang, är det mer sannolikt att skillnaderna i ensamhet är ett resultat av kulturella influenser, såsom etnolingvistisk identitet och vitalitet. Mot denna bakgrund vill vi i denna longitudinella studie undersöka skillnader i ensamhet mellan finsk- och svenskspråkiga äldre i Österbotten samt undersöka hur dessa skillnader kan förklaras.

Studien riktar fokus mot den etnolingvistiska identitetens roll som skiljer sig åt mellan språkgrupperna, och som kan bidra till att förklara de observerade skillnaderna i ensamhet. Studien bygger på individbaserad longitudinell enkätdata från GERDA-undersökningarna (Regional Gerontologisk databas) som genomfördes 2016 och 2021 i västra Finland. Den omfattar 2 497 respondenter som besvarade frågan om ensamhet vid båda mätillfällena, varav 1 327 var svenskspråkiga och 1 170 finskspråkiga. Resultaten visar att 9,5 % (n=121) av de svenskspråkiga upplevde ensamhet år 2021, jämfört med 14 % (n=160) av de finskspråkiga ($p<.001$). Logistiska regressionsmodeller visar att finska språket, låg tillit, ålderism, erfarenheter av en personlig kris under de senaste tolv månaderna, åldern 85 år, status som änka/änkling, dålig självskattad hälsa och depression hade en signifikant koppling till ensamhet. Låg tillit, ålderism och upplevelser av kriser var signifikant kopplade till ensamhet bland finskspråkiga, men inte bland svenskspråkiga. Bland svenskspråkiga hittades signifikanta samband enbart mellan ensamhet och hälsorelaterade riskfaktorer.

Genom att undersöka hur dessa faktorer relaterar till ensamhet inom båda språkgrupperna kan vi belysa hur den kulturella kontexten modererar sårbarhet för ensamhet, även när de strukturella förutsättningarna är desamma. Studien lyfter fram socioekologisk resiliens, som kan vara starkare bland svenskspråkiga på grund av deras etnolingvistiska identitet och höga gruppvitalitet. Denna resiliens kan förstås utifrån den social identitetsteorin, som betonar att individer skapar en känsla av gemenskap och socialt stöd genom tillhörigheter i grupper. Dessa grupptillhörigheter ger upphov till resurser såsom socialt stöd och gemenskap – faktorer som skyddar individen mot ensamhet.

Studien undersöker ensamhet bland finlandssvenskar och anknyter därmed till det svenska i Finland. Därtill riktas ett stort fokus på den finlandssvenska etnolingvistiska identiteten och det starka finlandssvenska sociala kapitalet.

Från tidevarv till tidevarv? Nya finlandssvenska föreningars roll på 2020-talet (idépaper)

Föreningar har historiskt sett spelat en viktig roll för den svenskspråkiga befolkningen i Finland. Forskningen anser eller befärar, att frivilligorganisationer inte mera har någon självskriven roll i den samhälleliga dialogen; att många äldre organisationer dör ut eller förvandlas till den offentliga maktens armförlängningar; och att de nygrundade föreningarna inte heller är villiga att anta en samhälleligt aktiv roll. Sådan slutsats är kanske förhastad. Frågorna jag vill ställa i detta projekt är huruvida, och på vilka sätt som nygrundade föreningar reproducerar och omtolkar finlandssvenskheten i nutiden, och hur föreningarna integreras i det finlandssvenska institutionella sammanhanget

En central utgångspunkt handlar om föreningars förankring i sina lokala, regionala och nationella sammanhang. Enligt Giddens (1991) är det kännetecknande för vårt tidevarv, senmoderniteten, att samhälleliga aktiviteter blir alltmer oberoende av dessa. Sociala relationer lyfts upp ur tid och rum; denna tendens kallas urbäddning. I föreningarnas fall betyder detta bl.a. att globala influenser och sammanhang vinner över de lokala och nationella. Undertecknads forskning visar, att tydlig förankring i lokalsamhället förklarar väletablerade föreningars bättre kontinuitet jämfört med andra föreningar. När det gäller föreningar grundade på 1990-talet tycks förankringen däremot inte ha likadan effekt. Detta tyder på nya villkor för de nya, "senmoderna" föreningarna (Sundblom 2020).

Den organiserade finlandssvenskheten har påpekats befinna sig i en krisfas sedan 1990-talet, precis på grund av att en bred mobilisering till förmån av det svenska avtagit (Kreander 2004). Under de senaste decennierna har landets institutionella tvåspråkighet utsatts för flera hot bland annat på grund av kommunsammanslagningar och sämre svenskakunskaper hos befolkningen i allmänhet. Följden av dessa är exempelvis att rätten att få service på svenska hos myndigheter har försämrats. Den som hoppats på ny mobilisering från gräsrotterna har blivit besviken. Ser man på siffrorna av nygrundade föreningar mår det svenskspråkiga föreningslivet förhållandevis bra med ca 1000 nya föreningar varje decennium sedan 1990-talet. Problemet med tanke på intressefrämjande är att en majoritet av dessa grundats inom verksamheterna hobby, idrott och kultur (Saaristo 2020).

Syftet med den forskning jag planerar är att granska nya svenskspråkiga föreningars verksamhetsvillkor i förhållande samhället i stort och i synnerhet till det finlandssvenska organisationslandskapet. De två huvudsakliga frågeställningarna lyder: Hur reproducerar och omtolkar föreningarna det finlandssvenska i sin verksamhet? I detta sammanhang är begreppet kulturell inramning centralt, d.v.s. hur föreningarna skapar mening och gör sig betydelsefulla. Och, på vilka blir de del av sätt nätverkar och samverkar de med andra aktörer, däribland etablerade finlandssvenska sådana? Resursberoende och institutionell inbäddning kunde också erbjuda intressanta ingångar i denna frågeställning.

Det första antagande är att föreningarnas förhållning till det finlandssvenska beror på deras position och möjlighetsstruktur i det sociala rummet, med andra ord deras förhållande till andra finlandssvenska aktörer. Ett annat antagande är att finlandssvenska föreningar upprätthåller socialt kapital, dvs. legitimitet, nätverk och etablerade samarbetsformer, som vid tillfälle kan omsättas till samhällelig och t.o.m. politisk påverkan.

Material insamlas om 15 svenskspråkiga föreningar runtom i Svenskfinland som grundats nyligen, under 2020-talet. Urvalet ska bestå av gräsrotsföreningar vars målsättning är att påverka

samhällslivet, till exempel lokala partiorganisationer och andra politiska föreningar, intressebevakning (bland annat inom kvinnorörelsen, HBTQI+-rörelsen och etniska och kulturella organisationer), miljöskyddsföreningar och byalag. Materialinsamlingen sker genom två huvudsakliga metoder, fokusgruppintervjuer och netnografi (Berg 2015); dvs analys av dokument och relationer på internet och sociala media. Fokusgruppintervjuer med föreningarnas medlemmar skapar gemensamt framförhandlade tolkningar om och perspektiv på det finlandssvenska och föreningens förhållande till det. De ger också information om bland annat föreningens verksamhet och profil. Netnografi analyserar de spår som föreningen lämnat efter sig i form av extern kommunikation, som kan bland annat tolkas som vilken bild den vill ge av sig själv, och de nätverk som föreningen ingår i. Intressanta föreningar för forskningen identifieras genom sökning i föreningsregistret, sökning på nätet och sociala medier. Därtill finns möjligheten att tillämpa snöbollsmetoden. Till fokusgruppsintervjuerna kallas 3–5 föreningsmedlemmar. Dessa får gärna representera styrelsen och andra aktiva för att få en informativ och mångbottnad diskussion till stånd.

8. Den svenskspråkiga rösten

Staffan Himmelroos (statskunskap, Svenska social- och kommunalhögskolan vid HU)

Att samla svenskspråkiga röster? Språkstrategier bland svenskspråkiga kandidater i samband med det finländska kommunalvalet 2021

Syftet med det artikelutkast jag ämnar presentera är att skapa en bättre förståelse för drivkrafterna bakom den politiska mobiliseringen av svenskspråkiga finländare. Mobilisering är ett grundläggande begrepp inom forskning som fokuserar på social förändring, sociala rörelser och politisk aktivism. Etnisk mobilisering kan förstås som en särskild undergrupp av politisk mobilisering (Veermesch, 2011) och forskningen har visat att etniska faktorer tenderar ha ett starkare inflytande på politisk mobilisering än ideologiska faktorer (Chandra 2004, Hajnal and Trounstein 2014). Även om vi känner till en del om politisk mobilisering bland svenskspråkiga finländare sedan tidigare (bl.a. Grönlund 2011 och Bengtsson & Grönlund 2005), finns det flera starka skäl att föra denna forskning vidare. Bland annat har forskningen kring politiska mobilisering bland svenskspråkiga i Finland nästan uteslutande byggts på studier av väljarnas beteende. Väljarna utgör dock bara en dimension av den politiska mobiliseringen. En minst lika viktig dimension av politisk mobilisering är det arbete som görs av dem som vill mobilisera de svenskspråkiga väljarna i Finland, dvs. partier och kandidater.

I denna studie fokuserar vi på i vilken utsträckning kandidater fokuserar på eller vädjar till etniska faktorer när de försöker mobilisera väljare, särskilt mobilisering av sådana som de uppfattar att delar samma etnicitet. Användningen av etniska appell för att mobilisera grupper har alltid varit en framträdande del av valkampanjer. Även om forskning antyder att etniska identiteter är framträdande och lätt låter sig utnyttjas för politisk mobilisering, är politisk mobilisering kring etnisk identitet inte någon självklarhet (Birnie, 2006). Tidigare forskning antyder att kandidater använder etnicitet strategiskt (Chandra, 2011; Posner, 2005), och att politisk mobilisering kring etnisk identitet beror både på storleken på den etniska gruppen och den institutionella kontexten. Kandidater försöker mobilisera etniska grupper som är tillräckligt stora för att ge valmässiga vinster men undviker att vädja etniska karaktärsdrag när grupperna är för små för att vara betydelsefulla i val (Chandra, 2011; Dickson & Scheve, 2006; Huber, 2012). Framgången för etnisk mobilisering beror också på institutionella hinder och incitament, såsom förekomsten av ett etniskt parti och egenskaper hos valsystemet som ger enskilda kandidater incitament att nå ut till väljare med samma etnicitet.

Tidigare kvantitativ forskning som fokuserar på etniska strategier för mobilisering har dock fokuserat på väljares reaktioner på verkliga eller hypotetiska appell istället för att undersöka kandidaternas syften. Den forskning som fokuserar på dem som mobiliserar (istället för dem som mobiliseras) bygger i sin tur nästan uteslutande på kvalitativa intervjudata. Det finns alltså en tydlig brist på mer systematiska studier där man undersöker i vilken utsträckning kandidater fokuserar på väljare som de uppfattar att delar samma etnicitet för att nå framgång i val. I denna studie utnyttjar vi en enkätundersökning som genomfördes bland kommunalvalskandidater efter kommunalvalet 2021. I undersökningen ingår 395 svenskspråkiga kandidater som bland annat tillfrågades i vilken utsträckning de använde svenska/finnska i sin kampanj och riktade sin kampanj till svenskspråkiga. Våra preliminära resultat visar, i motsats till de generella teoretiska förväntningarna, att kandidater tenderar att fokusera i större

utsträckning på svenskspråkiga i väljare i kommuner där de svenskspråkiga utgör en mindre andel av invånarna. Detta kan delvis förklaras av att det i kommuner med en hög andel svenskspråkiga inte finns orsak att specifikt fokusera på det svenska, men vilka nivåer som med största sannolikhet bidrar till en utpräglad etnisk strategi bland kandidaterna kräver ytterligare analyser. Våra resultat visar även att motsvarande beteendemönster identifieras både bland svenskspråkiga som ställer upp för SFP och svenskspråkiga kandidater i andra etablerade partier.

Etnisk partiidentifiering som genväg till valdeltagande? En analys av politiskt intresse, partiidentifiering och valdeltagande bland den svenskspråkiga minoriteten i Finland

Partiidentifiering påstås vara den viktigaste faktorn bakom individens beslut att ta sig till valurnan medan också andra politiska resurser som politiskt intresse och politisk kunskap spelar en roll. Från detta perspektiv är etniska minoriteters benägenhet att i hög grad identifiera sig med etniska partier potentiellt en betydande fördel som kan leda till att etniska minoriteter behöver mindre politiska resurser för att rösta än majoriteter. Denna artikel undersöker om den svenskspråkiga minoritetens benägenhet att identifiera sig med ett etniskt parti (SFP) minskar behovet av politiskt intresse för att rösta, jämfört med finskspråkiga och andra språkgrupper. Analysen bygger på Finlands nationella valundersökning 2023 och använder logistiska regressionsmodeller för att undersöka sambandet mellan politiskt intresse, partiidentifiering och valdeltagande. Enligt resultaten är både partiidentifiering och valdeltagande mindre beroende av politiskt intresse bland svenskspråkiga än bland finskspråkiga väljare och väljare med andra modersmål. Detta gäller dock endast de svenskspråkiga väljare som identifierar sig med SFP. Däremot behöver de svenskspråkiga som identifierar sig med andra partier liknande grader av politiskt intresse som finskspråkiga och medborgare med andra modersmål för att identifiera sig med partier och för att delta i val. Minoritetspartiets existens verkar alltså underlätta valdeltagande bland svenskspråkiga, vilket tyder på att politiska resurser kan ersättas eller kompletteras av kulturella och etniska ledtrådar.

Den teoretiska utgångspunkten för denna studie är Daltons (2023) argument att partiidentifiering är den mest centrala faktorn bakom individers beslut att rösta. Samtidigt visar tidigare forskning att även politiska resurser såsom politiskt intresse och politisk kunskap har betydelse för valdeltagande. Detta är möjligen relevant för etniska minoriteter eftersom de antas ha tillgång till fler politiska ledtrådar för partival, särskilt om det finns ett etniskt parti som representerar gruppen. Detta kan innebära att vägen till både partiidentifiering och valdeltagande är enklare för minoriteter än för majoritetsbefolkningen, vilket i sin tur minskar behovet av politiskt intresse. I kontexten Finland är Svenska folkpartiet (SFP) ett exempel på ett etniskt minoritetsparti som ofta fungerar som ett naturligt val för svenskspråkiga väljare. Teoretiskt sett kan detta innebära att svenskspråkiga som identifierar sig med SFP behöver mindre politiskt intresse för att både utveckla partiidentifiering och delta i val, jämfört med finskspråkiga eller svenskspråkiga som identifierar sig med andra partier.

I mitt artikelutkast studerar jag denna dynamik i samband med riksdagsvalet 2023 då 72 % av finskspråkiga väljare och 77 % av svenskspråkiga väljare röstade. Analysen bygger på Finlands nationella valundersökning 2023 som innehåller ett översampel av svenskspråkiga väljare och därmed möjliggör jämförelser mellan språkgrupper och inom den svenskspråkiga minoriteten. Med hjälp av logistiska regressionsmodeller bevisar jag att sambandet mellan politiskt intresse och partiidentifiering samt politiskt intresse och valdeltagande är svagare bland svenskspråkiga finländare än bland finskspråkiga och andra språkgrupper. Vidare visar resultaten att politiskt intresse förklarar partiidentifiering bland finskspråkiga, andra språkminoriteter än svenskspråkiga och bland svenskspråkiga som inte identifierar sig med SFP men inte bland svenskspråkiga som identifierar sig med SFP. Med andra ord behöver svenskspråkiga väljare inte vara särskilt intresserade av politik för att identifiera sig med SFP. Identifieringen med SFP ökar även sannolikheten att rösta, medan svenskspråkiga som inte identifierar sig med SFP inte röstar in högre utsträckning än finskspråkiga. I

sin helhet tyder resultaten på att existensen av ett etniskt minoritetsparti kan vara en starkt mobiliserande faktor bland etniska minoriteter och minska behovet av politiska resurser.

The social class of Finnish Lawyers and the Swedish-speaking minority

My research is about how social background affects who becomes a lawyer. The legal education started 1640 and the lawyers were part of the elite. At the beginning of the century studying law was possible for very few people but later in the 1960s the amount of study places grew rapidly and the selected students came also from less privileged backgrounds. During the last twenty years it has changed and the students come more from the elite families.

Professionalism in the field of law has been maintained in many different ways, and I also analyze it in detail. Even today, there are still jobs which are only qualified with national legal education.

The national languages of Finland are Finnish and Swedish. The linguistic minority of Swedish speaking people is around 5 percent. Section 12 of the University Act states that named Finnish universities are responsible for educating a sufficient number of persons proficient in Swedish for the needs of the country. A certain number of places at the Faculty of Law are reserved for Swedish-speaking students and their tuition is totally in Swedish. This affects who becomes a lawyer.

9. Överskridande av gränser och betydelsen för den finlandssvenska existensen

Jenny Stenberg-Sirén (journalistik, Svenska social- och kommunalhögskolan vid HU)

Strategiskt medieägande över gränser

I juni 2023 köpte Bonnier News majoriteten (51 %) av aktierna i tidningarna Hufvudstadsbladet, Västra Nyland och Borgåbladet samt Hbl Junior. Den tidigare ägaren, stiftelsen Konstsamfundet, förblev som minoritetsägare med 49 % av aktierna. Åtta månader senare, i februari 2024, meddelade Bonnier News om förvärvet av Vasabladet, Österbottens tidning och Syd-Österbotten. I detta fall blev Bonnier News ensam ägare genom att köpa alla aktier från Harry Schaumans Stiftelse. Genom denna affär har majoriteten av de svenskspråkiga dagstidningarna i Finland nu en sverigesvensk ägare, vilket lämnar endast några få tidningar, såsom Åbo Underrättelser, Nya Åland och Ålandstidningen, i inhemska händer. Detta är första gången finländska tidningar haft en utländsk ägare och affären utgör därmed en historisk utveckling på den finländska mediemarknaden.

I ett första delprojekt har vi analyserat hur ett förändrat ägarskap på mediemarknaden påverkat affärsmodeller, teknisk utveckling, redaktionella processer samt publikens förtroende. Med finansiering från Media-alan tutkimussäätiö och Konstsamfundet har vi undersökt vilka förändringar det nya ägandeskapet fört med sig för organisationerna, målen för och orsakerna till köpen och slutligen vad publiken anser om köpet. Våra data kommer från semistrukturerade intervjuer med chefer i mediebolagen och externa experter samt från en enkätundersökning (Barometern) med cirka 2 500 vuxna svenskspråkiga finländare. Vår forskningsrapport med resultat publicerades 25.8.2025 <http://hdl.handle.net/10138/599713>.

Med finansiering från Svenska kulturfonden går vi vidare med forskningen. Huvudsyftet med denna del av studien är att få en djupare förståelse för hur ett medieägande över nationsgränser kan påverka minoritetsspråkliga nyhetsmediers journalistiska innehåll, kulturella uppdrag samt språkdräkt i kontexten av ett pluricentriskt språkområde. Vi kommer att analysera förändringar i det journalistiska innehållet, i kulturella betoningar samt i uppfattningar om språkdräkten i de finlandssvenska tidningarna efter förvärvet av Bonnier News. Därtill analyserar vi reaktioner och åsikter från allmänheten i förhållande till tidningarnas innehåll och språk efter köpet. Dessa frågor kommer att undersökas genom en omfattande innehållsanalys, intervjuer med redaktionell personal och en storskalig medborgarundersökning (ny Barometerundersökning).

Projektets aktiviteter kan följas med via hemsidan: <https://blogs.helsinki.fi/strategic-media-ownership-across-borders/>

Banden över havet. Förbindelserna mellan det svenska riket och lantgrevskapet Hessen-Kassel på 1600-talets första hälft

Inom ramen för Forum för finlandssvensk forskning presenterade jag mitt pågående forskningsprojekt "Banden över havet. Förbindelserna mellan det svenska riket och lantgrevskapet Hessen-Kassel på 1600-talets första hälft" (forskningsstipendium SLS). Projektet syftar till att utmana den etablerade synen på den svenska stormaktstiden som en uteslutande "svensk" historia och fokuserar i stället på de gränsöverskridande drivkrafter som formade det svenska riket (d.v.s. dagens Sverige och Finland) och särskilt påverkade Finlands svenska historia. Genom att analysera de specifika band som sammanknöt det tidigmoderna svenska riket och lantgrevskapet Hessen-Kassel i det tysk-romerska riket belyses en ny transnationell dimension av territoriernas historia.

När Gustav II Adolf landsteg i Wolgast 1630 för att ingripa i kriget reagerade de flesta protestantiska tyska furstar skeptiskt på den svenska interventionen, medan Wilhelm V, lantgreve av Hessen-Kassel, stödde den utan reservationer, något som förbryllade både samtida aktörer och senare historieforskare. Båda territorierna befann sig vid denna tid i en ytterst prekär inrikespolitisk situation och ingen kunde förutse att krigets utfall skulle komma att gagna dem. Under det akademiska året 2024–2025 har jag vistats vid universitetet i Marburg, där jag samlat material som visar att förbindelserna mellan Sverige och Hessen-Kassel var betydligt mer mångfasetterade och långvariga än vad forskningen i Sverige, Tyskland eller Finland hittills har uppmärksammat. Diskussioner i det svenska riksrådet visar hur högt lantgreven värderades av den svenska kronan, samtidigt som de svensk-hessiska banden skapade ökade spänningar inom det tysk-romerska riket och kulminerade i Wilhelm V:s bannlysning 1637.

Förhållandet mellan Gustav II Adolf och Wilhelm V måste därför analyseras i ett större sammanhang. Utöver att regenterna förenades av ett dynastiskt band, var även den svenska politiska eliten nära sammanlänkad med lantgreven. Politiska rådgivare vid det svenska hovet hade studerat i Marburg sedan slutet av 1500-talet och tjänstgjort vid hovet i Kassel, medan Marburg-professorer ingick i den svenska ockupationsförvaltningen i Minden. Därtill tjänstgjorde hessiska agnater i den svenska militären. Genom att analysera universitetets specifika betydelse synliggörs hur framträdande och mindre kända svenska aktörer knöt personliga band under sina vistelser i Hessen, vilka gynnade deras karriärer efter återkomsten till Sverige och därigenom bidrog till att forma den svenska statsapparaten. Projektet visar att kunskaps-cirkulationen och kulturtransferten mellan parterna hade en betydande inverkan på bådaderas in- och utrikespolitik.

En central forskningsfråga är huruvida det tyska territoriet och det svenska riket kan betraktas som en emotionell gemenskap. Begreppet, introducerat av Barbara Rosenwein (Rosenwein 2002), möjliggör studiet av transnationella grupper eller emotionella system som förenades genom delade värderingar, rädslor, hotbilder och uppfattningar. Även om studien avgränsas till 1600-talets första hälft, inkluderas även det föregående århundradet för att följa inflytelserika svenskar som vistats i Hessen. Bland dessa fanns Johan Adler Salvius (svenskt riksråd och diplomat som representerade det svenska riket vid Westfaliska fredskongressen), Johan Skytte (som betroddes av Karl IX med utbildningen av sina söner), Nils Chesnecopherus (svenskt riksråd, diplomat och professor i matematik i Marburg) och Mikael Olai Wexionius Gyldenstolpe. Deras verksamhet omfattade både den västra och den östra delen av riket samt den internationella politiska scenen. Särskild vikt läggs på Mikael Gyldenstolpe som hade stor betydelse för Finland som den förste professorn i historia vid Kungliga Akademien i Åbo år 1640.

Utöver det lärda utbytet framgår hur expertkunskap rörde sig mellan territorierna, från medicinsk expertis till eftertraktade hessiska hantverkare och tillverkade föremål. Projektets syfte är att komplettera tidigare forskning genom att analysera de dynastiska, diplomatiska, politiska, religiösa och geostrategiska aspekterna samt det lärda utbytet och de delade värderingarna. Den underliggande hypotesen är att de mångfasetterade banden skapade förutsättningar för kulturtransfer och kunskaps-cirkulation. Fokus läggs på den gränsöverskridande förbindelsen, dess upprätthållande och betydelse.

Mats Wickström (historia, Åbo Akademi)

Den trehövdade hydran: problematiseringen av den finlandssvenska befolkningsutvecklingen under efterkrigstiden

Historieforskningen som presenteras syftar till att belysa hur den finlandssvenska befolkningsfrågan begreppsliggjordes och debatterades av experter och andra opinionsbildare från slutet av andra världskriget fram till 1990-talet. Forskningen har utförts inom ramen för det pågående SLS-projektet "Minoritetsvälfärd och reproduktion: Professionaliseringen av den finlandssvenska befolkningsfrågan 1945–1990 (MOR)" och presentationen utgår ifrån en kommande bok som kommer att utgöra projektets slutprodukt.